

Nordisk Ministerråds Arktiske samarbeid 2003-2005 En evaluering

Olav Schram Stokke

Seniorforsker, Fridtjof Nansens Institutt

Nordisk Ministerråd
Arktiske samarbeid 2003-2005

En evaluering
Olav Schram Stokke

ANP 2007:713

© Nordisk Ministerråd, København 2007

ISBN 978-92-893-1484-8

Trykk: Arco Grafisk, Skive 2007

Design: Allan Daastrup

Foto: Nikolaj Bock

Opplag: 500

Trykt på miljøvennlig papir som oppfyller

kravene i den nordiske miljøsvanemerkeordning.

Publikasjonen kan bestilles på www.norden.org/order.

Flere publikasjoner på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Tel. (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Tel. (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeid er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områdene Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeid er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeid. Det nordiske fellesskap arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeid ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom er med til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Resultater og anbefalinger 7

1	Mandat og gjennomføring	13
1.1	Mandat	14
1.2	Kilder og metode	15
1.3	Hovedtrekkene i rapporten	15
2	Nordisk arktisk samarbeid 2003-05: Mål og prioriteringer	17
3	Oversikt over virksomheten	23
3.1	Formelle krav	23
3.2	Arktisk prosjektvirksomhet med NMR-støtte i 2003-05	24
3.3	NMRs arktiske programmer, 1996-2005	25
3.4	Konsentrasjon og politisk relevans	27
3.5	Fordeling av arktiske prosjekter etter hovedmål	29
3.6	Fordeling av arktiske prosjekter etter satsningsområder	30
3.7	Sammendrag og implikasjoner	31
4	NMR-aktiviteter og nordisk nytte i Arktis	35
4.1	Forbedring av velferd, helse og likestilling	35
4.2	Integrasjon av barn og unge	37
4.3	Styrking av arktisk næringsliv	38
4.4	Bærekraftig ressursbruk	40
4.5	Miljø og energi	42
4.6	Kultur, utdanning og opplæring, forskning og mobilitet	46
4.7	Sammendrag og implikasjoner	47
5	NMR-redskaper for utvelgelse, oppfølging og evaluering av prosjekter	52
5.1	Komplementaritet med annen arktisk innsats	52
5.2	ormidling av prosjektresultater til potensielle brukere	54
5.3	Prosjektrapportering og strategisk planlegging	55
5.4	Nordisk Ministerråds arktiske profil	56
5.5	Sammendrag og implikasjoner	58
6	Anbefalinger	62
	Referanser	67
Vedlegg 1	Mandat for evaluering af Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejde 2003-05	69
Vedlegg 2	Liste over intervjuede personer	73
Vedlegg 3	NMR-bevilgninger med relevans for arktisk prosjektvirksomhet, 2003-05	75
Vedlegg 4	NMR tildelinger til arktiske aktiviteter under tre Nordplus mobilitetsprogrammer, Nordisk Arktisk Forskningsprogram og Nordisk miljøutviklingsfond/NEFCO	80
Vedlegg 5	Fordeling av prosjektbevilgninger over hovedmål og satsningsområder	85
Noter		89

Copenhagen 4 hrs.
15 min.

Moscow 5 hrs.
20 min.

Rome 5 hrs.
40 min.

Paris 4 hrs.
25 min.

Frankfurt 4 hrs.
40 min.

London 3 hrs.
35 min.

L

Ne

Toky

Resultater og anbefalinger

Nordisk Ministerråds (NMR) Arktiske Samarbeidsprogram 2003–05 favner vidt både tematisk og geografisk. Andre NMR-kilder, særlig Nordisk Arktisk Forskingsprogram (NARF) og flere mobilitetsprogrammer, sto likevel i sum for langt større bevilgninger til arktisk prosjektvirksomhet i denne perioden. På tross av et uttalt ønske om større konsentrasjon i tildelingene, gikk 80 prosent av prosjektmidlene under Arktisk Samarbeidsprogram 2003–05 til prosjekter med et omfang på DKK 0.5 millioner eller mindre, og andelen av relativt små prosjekter er enda større for andre NMR-bevilgninger. Blant de tre hovedområdene for samarbeid har prosjekter innen bærekraftig utvikling mottatt omtrent dobbelt så mye som prosjekter innen hvert av områdene urbefolkning og velferd. Selv om det er store forskjeller i bevilgningene til de seks tematiske satsningsområdene i programmet, er det bare området barn og unge som ikke har vært gjenstand for tre eller flere forholdsvis store prosjekter.

De prosjektene som er behandlet mer inngående i denne rapporten, er gjennomført på en kompetent og seriøs måte. Betydelige NMR-midler har gått til kompetanseoppbygging og utvikling av nettverk på tvers av landegrenser, noe som ofte er vanskelig å finansiere fra andre kilder. En slik komplementaritet er verdifull, særlig hvis det gjøres grep

innenfor prosjektene som øker sjansen for at innsikt og nettverk som skapes, får varig effekt. Det er store forskjeller mellom prosjektene når det gjelder innsats for å formidle resultatene i lett tilgjengelig form til relevante brukere. NMR understøtter slik formidling, blant annet gjennom sin arktiske hjemmeside og sine publikasjonsserier.

NMRS Arktiske Sakkyndigkomité (ASK), som består av embetsmenn med Arktis som ansvarsområde, står sentralt i utvelgelsen blant prosjektsøknader til Arktisk Samarbeidsprogram. Denne ordningen fungerer godt for søknader som knytter an til det sirkumpolære samarbeidet under Arktisk Råd. Den er ikke like godt egnet til å sikre tilfredsstillende evaluering av forskningssøknader, med mindre disse sikter mot å avklare forhold som har direkte betydning for de politiske og andre prosessene medlemmene av ASK arbeider med. Ekstern faglig ekspertise bringes inn i evalueringsprosessen, særlig på nasjonalt nivå.

For å avklare arbeidsdelingen mellom Arktisk Samarbeidsprogram og NMRs fagministerråd, bør NMR:

- *Avgjøre* om det er hensiktsmessig å bruke Arktisk Samarbeidsprogram for å finansiere rent nordisk samarbeid, slik man har gjort i 2003-05, eller om programmet kun skal benyttes for aktiviteter som støtter felles nordiske interesser i bredere samarbeid, som det under Arktisk Råd eller den Euro-Arktiske Barentsregionen. Skulle NMR velge det siste, vil dette innebære at søknader for rene nordiske prosjektaktiviteter henvises til NMRS sektorprogrammer og fagministerråd.
- *Uttale tydeligere* at Arktisk Samarbeidsprogram ikke er ment å finansiere forskningsprosjekter, med mindre slike prosjekter er underlagt fagfelle vurdering på nordisk nivå eller skal skaffe til veie kunnskap som har direkte nytte for medlemmene av ASK i deres bestrebelser på å fremme nordiske prioriteringer i arktisk samarbeid.
- *Legge flere lenker* på NMRS arktiske hjemmeside til andre søknadsmuligheter som er relevante for de prioriteringene NMR har definert for sitt arktiske arbeid.

For å sikre optimal bruk av tilgjengelig ekspertise i evalueringen av prosjekter, bør NMR:

- Sikre at prosjektsøknadene overleveres ASKs medlemmer i en form som gjør det lett å fordele hver enkelt søknad til relevant nasjonal fagekspertise; medlemmene må få søknadene godt i forkant av ASK-møtene som skal behandle dem for å muliggjøre forsvarlig evaluering og avveining på nasjonalt nivå.
- Undersøke mulighetene for å gi ASK en formell medrådgivende rolle i behandlingen av søknader som ASK vurderer som gode og relevante, men av budsjettmessige årsaker oversender til fagminister-rådene.

For å styrke den interne nmr-koordineringen og fremme strategiske planlegging, bør NMR:

- Innføre årlig rapportering fra fagministerrådene om deres arktiske aktiviteter, ordnet etter NMRS prioriteringer for Arktis.
- Utvide syklusen for Arktisk Samarbeidsprogram fra tre til fire år og dermed bringe programmet tidsmessig i takt med flere tilliggende NMR-programmer fra 2008.
- Forlange en konsis sluttrapport med resultater og anbefalinger fra ethvert NMR-støttet prosjekt og plassere disse, sammen med framdriftsrapporter fra pågående prosjekter og rapportering fra fagministerrådene, i de årlige handlingsplanene under Arktisk Samarbeidsprogram. Sluttrapportene bør være lett leselige, korte (eksempelvis 2 trykte sider) og inneholde informasjon om hvilke institusjoner som er involvert og hvor store midler som er brukt, hvilke problemer som er tatt opp, vesentlige funn og andre resultater, formidlingsaktiviteter, oppfølging og eventuelt informasjon hvorfra en mer utfyllende rapport kan nedlastes. Dette vil bidra til å gjøre den årlige handlingsplanen til et godt virkemiddel for strategisk planlegging og formidling av prosjektresultater.
- Foreta årlige prioriteringer innenfor Arktisk Samarbeidsprogram ut fra hvor godt tidligere og pågående prosjekter dekker programets bredde og samsvarer med aktuelle politiske utfordringer.

For å øke formidlingen av resultater og høyne NMRs arktiske profil, bør NMR:

- *Etterspørre i søknadsskjemaet ikke bare hvem som er potensielle brukere av prosjektet men også hvordan resultater skal formidles til ulike brukere.*
- *Publisere de konsise sluttrapportene med resultater og anbefalinger som NMR bør forlange fra ethvert prosjekt, på NMRs arktiske hjemmeside og dessuten fordele dem til relevante fagkomiteer og arbeidsgrupper innenfor NMR.*
- *Legge lenker på den arktiske hjemmesiden til de mest framtreddende rapporter om arktiske spørsmål som er medfinansiert av NMR, men er publisert eksternt og kan nedlastes fra andre hjemmesider – som AMAPs miljøtilstandsrapporter og Arctic Human Development Report.*
- *Øremerke midler til å arrangere regelmessige (for eksempel årlige) brukerrettede seminarer med utgangspunkt i arktisk prosjektvirksomhet som mottar støtte fra NMR.*

For å kunne iverksette disse ulike anbefalingene, bør NMR:

- *Øke de administrative ressursene som tildeles dets arktiske arbeid, fra de nåværende 30 prosent av en rådgiverstilling og 30 prosent av en koordinatorstilling til to fulle stillinger.*

1

Mandat og gjennomføring

Nordisk Ministerråd (NMR), grunnlagt i 1971, er det viktigste forumet for nordisk regjeringssamarbeid.¹ NMRs arbeid koordineres av et råd bestående av de nordiske samarbeidsministre, utpekt av landenes regjeringer til å ha det overordnede ansvaret for nordisk samarbeid. I tillegg finnes det 10 fagministerråd.² NMR består av de fem nordiske land og de tre selvstyrte områdene Færøyene, Grønland og Åland. I periodene mellom nordiske ministermøter, som vanligvis avholdes flere ganger i året for hvert ministerråd, ivaretas samarbeidet av Nordisk Samarbeidskomité (NSK) med støtte fra Sekretariatet, som ligger i København.³

Nordisk Ministerråds første arktiske program ble utformet i 1996. Samarbeidsprogrammet for 2003-05 var det tredje i en serie av treårsprogrammer og ble fulgt av det pågående 2006-08 programmet. Samarbeidsprogrammet har finansiert et betydelig antall aktiviteter i de nordiske og russiske delene av Arktis, innenfor sentrale NMR-områder som miljø, sosial velferd og helse, næringsliv, og forskning og utdanning. Arktisk Samarbeidsprogram, som sorterer under de nordiske samarbeidsministrene, har et årlig budsjett som vokste fra 3.6 millioner DKK i 2003 til 7 millioner DKK i 2005. Basert på anbefalinger utarbeidet av NMRs Sekretariat, blir søknader til Arktisk Samarbeidsprogram behandlet av NMRs Arktiske Sakkyndigkomité (ASK) - embetsmenn med

ansvar for arktiske spørsmål fra de nordiske land, Færøylene og Grønland.⁴ Betydelig arktisk arbeid utføres også under NMRs fagministerråd, arbeidsgrupper, og programmer såvel som i de nordiske institusjonene, men Arktisk Sakkyndigkomité har ingen direkte rolle i forhold til disse aktivitetene.

1.1 Mandat Mandatet for denne evalueringen fastsetter at formålet er å 'afspejle hvorledes det arktiske samarbejde er blevet gennemført i perioden 2003-2005 i forhold til ministerrådets arktiske målsætninger samt at evaluere de opnåede resultater'⁵ Arbeidet skal:

- 'omfatte ministerrådets samlede virke i Arktis i perioden 2003-2005 ... således forholde sig dels til projektaktiviteterne under det arktiske samarbejdsprogram og dels de medfinansierede eller parallelle aktiviteter som blev gennemført af de respektive fagministerråd i samme periode';
- 'føre til en samlet oversigt af alle ministerrådets Arktiske aktiviteter i perioden ... angive hvilke fagministerråd som har været ansvarlig for finansieringen af projekterne, størrelsen på støtten ... samt opstille samtlige projekter i forhold til det arktiske samarbejdsprogram 2003-05 overordnede hovedmålsætninger';
- '[gi] en generel vurdering af de arktiske resultater beskrevet samt en vurdering af hvorledes disse har bidraget til at støtte op om målene i det arktiske samarbejdsprogram og skabe en nordisk nytteværdi i Arktis ...der skal lægges særlig vægt på gennemførelsen af det arktiske samarbejde, resultaterne og den videre opfølgning';⁶
- 'omfatte anbefalinger til hvordan ministerrådets Arktiske arbejde kan indrettes til at komplementere de betydelige nationale og andre internationale indsatser i Arktis, hvordan statusrapporter og endelige publikationer kan præciseres og forbedres, samt sikre at resultaterne af aktiviteterne føres videre ind i den politiske proces. De centrale anbefalinger bør indrettes til hvordan ministerrådets arktiske profil kan øges og hvordan den nordiske nytteværdi i Arktis kan konsolideres'; og
- 'om muligt, komme med forslag til hvordan forskningsindsatserne på bedst mulig vis indpasses i ministerrådets samlede arktiske arbejde.

1.2 Kilder og metode I tråd med dette mandatet, framla NMRS Sekretariatet en liste over 66 aktiviteter, programmer og institusjoner som helt eller delvis er finansiert av NMR, med detaljert informasjon om de bevilgningene NMR har gitt, deres andel av de totale midlene, og fordeling på fagministerråd.⁷ Selv om evalueringen ikke skal gi noen dyptgående vurdering av de enkelte prosjektene, ble et mindre antall av disse valgt ut for mer detaljert gjennomgang.⁸ To kriterier bestemte utvalget: (1) *Størrelse og NMRS finansieringsandel*: de fleste prosjektene som er trukket fram i denne evalueringen, er relativt store og NMRS bidrag veide tungt blant de samlede prosjektmidlene; og (2) *Tematisk dekning*, for å sikre at alle de prioriterte temaene innenfor NMRS arktiske satsningsområder er representert.

I tillegg til det materiale som Sekretariatet stilte til rådighet, har forfatteren benyttet forskjellige informasjonskilder i forberedelsen av denne rapporten. Intervjuer er foretatt med prosjektledere, NMR-ansatte med ansvar for arktiske prosjekter og medlemmer av Nordisk Samarbeidskomité og Arktisk Sakkyndigkomité.⁹ Disse intervjuene var løst strukturerte og åpne, og ga rom for andre innspill om det nordiske arktiske samarbeidet og dets resultater enn dem forfatteren selv tematiserte. Ut over dette bygger evalueringen på relevant materiale publisert på den offisielle hjemmesiden for nordisk samarbeid, blant annet de årlige handlingsplanene under Arktisk Samarbeidsprogram, framdrifts- og sluttrapporter fra utvalgte prosjekter, og øvrige prosjektpublikasjoner.¹⁰

1.3 Hovedtrekkene i rapporten Det neste avsnittet beskriver kortfattet de geografiske og tematiske mål som er satt for NMRS arktiske samarbeid i perioden 2003–05. På denne bakgrunn gir avsnitt 3 en tabellarisk og grafisk framstilling av hele prosjektporteføljen med informasjon om omfang, finansielle ressurser og fordeling over hovedmål og satsningsområder. Avsnitt 4 evaluerer prosjektgjennomføring og resultater innenfor hvert av disse områdene: velferd, barn og unge, næringsutvikling, bærekraftig ressursbruk, miljø- og energispørsmål, og kultur, utdanning og forskning. Avsnitt 5 vurderer NMRS prosedyrer for evaluering av prosjektsøknader og formidling av resultater; mens avsnitt 6 gir anbefalinger om hvordan NMRS arktiske samarbeid kan utvikles videre.

2 Nordisk Arktisk samarbeid 2003-05

Mål og prioriteringer

Et overordnet prinsipp for all virksomhet under NMR er at den skal gi 'nordisk nytte'. Dette begrepet henspiller på den merverdi og synergieffekt som kan oppnås dersom prosjekter gjennomføres på nordisk nivå snarere enn på nasjonalt eller bilateralt nivå - særlig ved å fremme nordisk samhörighet, kompetanse og konkurransedyktighet.¹¹ Arktisk Samarbeidsprogram for 2003-05 bestemmer dette nærmere ved å påpeke ønskeligheten av å samle innsatsen i omfattende og politisk relevante prosjekt, sikre at NMR-aktiviteter utfyller nasjonale og andre internasjonale finansieringsorganers aktiviteter, forankre prosjektene i brukerbehov, og øke synligheten og tilgjengeligheten til informasjon om arktiske aktiviteter.

NMR gir ikke noen nærmere geografisk avgrensning av Arktis, men følger i alminnelighet den definisjonen som brukes i Arktisk Råd og Barentsrådet. Formålet med NMRs engasjement i det arktiske samarbeidet er å fremme fellesnordiske interesser i hele det sirkumpolære området (NMR 2003a:8), og NMRs Nærområdeprogram fokuserer på de deler av Nordvest-Russland som er nærmest de nordiske grenser (NMR 2004b). Alt i alt tilsier dette at NMRs geografiske fokus omfatter hele Grønland, Færøylene og Island, de nordligste fylkene i Norge (Nordland, Troms og Finnmark), i Sverige (Norrbotten og Västerbotten), i Finland

(Lapland, Oulu and Kainuu) og i Russland Murmansk og Arkhangelsk oblast, Nenets selvstyrte område og republikkene Komi og Karelen.¹² Siden Arktisk samarbeidsprogram oppfordrer til sirkumpolære aktiviteter, kan det selvfølgelig også finansiere virksomhet utenfor disse områdene, for eksempel i Canada eller Alaska, så lenge disse bidrar til nordisk nytte.

En slik geografisk avgrensning innebærer, når den sammenholdes med det generelle kravet NMR stiller for å finansiere prosjektvirksomhet at den involverer minst tre nordiske land eller selvstyrte områder, at all NMR-innsats i Arktis gir bidrag til 'arktisk samarbeid' – uansett om den knytter an til bredere arktiske prosesser eller ikke. En slik vidt-favnende definisjon av arktisk samarbeid er også synlig i mandatet for denne evalueringen, særlig i instruksjonen om å 'omfatte ministerrådets samlede virke i Arktis i perioden'. Faktiske tildelinger under Arktisk Samarbeidsprogram peker i samme retning: Atskillige prosjekter med støtte fra dette programmet er i praksis nordisk samarbeid som foregår i nordisk del av Arktis. Det er delte meninger blant dem som er engasjert i NMRS arktiske samarbeid om hvilken vekt tilknytning til bredere arktiske, eller i det minste euro-arktiske, prosesser skal tillegges. Avsnitt 5.4 viser at NMRS arktiske samarbeidsprogrammer blir stadig mer sirkumpolære i sin orientering.

Det første av NMRS plandokumenter om arktisk samarbeid definerer en rekke substansielle mål, som før den perioden som her gjennomgås ble oppsummert under tre overskrifter: urbefolkning, velferd i Arktis og bærekraftig utvikling.¹³ Disse tre kategoriene ordner NMRS egen presentasjon av sin arktiske prosjektportefølje i perioden og gir form til den beskrivelsen av NMRS arktiske virksomhet som gis i avsnitt 3. Arktisk Samarbeidsprogram 2003-05 spesifiserer dertil seks tematiske prioriteringer som i noen grad går på tvers av disse kategoriene og som gir et naturlig utgangspunkt for den evalueringen av arktisk prosjektvirksomhet som foretas i avsnitt 4:

(1) Velferd, herunder helse og likestilling med særlig vekt på å utvikle indikatorer som beskriver levevilkårene for urfolk; understøtte kvinneorganisasjoners nettverksbygging med fokus på kvinners livssituasjon og inntjeningsmuligheter; integrere personer med nedsatt arbeidsevne i arbeidslivet og i samfunnet forøvrig; bekjempe smittsomme sykdommer og fremme telemedisinsk behandling i Arktis.

(2) Barn og unge særlig det å sikre deres integrering i samfunnet i geografiske områder hvor dette krever særlige tiltak, innenfor helse, utdanning og opplæring, sosial velferd, kulturformidling, og frivilligsektoren.

(3) Utvikling av næringsliv med vekt på å fremme økonomisk utvikling i tynt befolkede områder; utvikle infrastruktur og kommunikasjonssystemer for tradisjonelt arktisk næringsliv og gunstige rammebetingelser for nye industrier; styrke kompetansen innen foredling av primærnæringsprodukter og bidra til å fjerne handelshindringer for slike produkter.

(4) Bærekraftig bruk av naturressurser herunder en aktiv nordisk rolle i arbeidsgrupper under Arktisk Råd og å 'stimulere til regional bærekraftig utvikling i Arktis på tvers av nasjonale grenser' (NMR 2003a:10)¹⁴

(5) Miljø og energi spesielt effektivisering av lokaladministrasjon for bærekraftig utvikling; iverksetting av internasjonale avtaler som begrenser bruken, og dermed transporten, av persistente organiske miljøgifter og tungmetaller eller gjelder tilgangen til miljøinformasjon og miljøpolitisk deltakelse; og undersøkelser av alternative former for energiforsyning i tynt befolkede områder.

(6) Kultur, utdanning og opplæring, forskning og mobilitet særlig samarbeid mellom arktiske utdannings- og forskningsinstitusjoner, herunder virtuell undervisning gjennom Arktisk Universitet; kulturell utveksling i videre forstand; forskning i og om Arktis, herunder den som foregår på universitetene i det arktiske området og under Nordisk Arktisk Forskningsprogram (NARF);¹⁵ og forskjellige mobilitetsprogrammer med sikte på å lette deltakelsen for studenter og forskere som deltar i arktiske utdanninger og arktiske forskningsaktiviteter.

Samlet sett er disse målene og prioriteringene svært brede og ambisiøse. Det er en viss spenning mellom beslutningen om å konsentrere seg om omfattende prosjekter og den lange listen med prioriteringer som her er gitt. Dessuten er de seks tematiske prioriteringene penslet ut i ganske ulik detaljeringsgrad. De operasjonelle målene for velferd og

helse er svært spesifiserte, og det samme gjelder miljø- og energiområdet, mens derimot målene vedrørende barn og unge og bærekraftig ressursbruk forblir ganske åpne.

Tematisk bredde og åpne prioriteringer gir stor fleksibilitet til dem som skal iverksette programmet ved å velge mellom prosjektsøknader – i dette tilfelle først og fremst NMRS Arktiske Sakkyndigkomité. Det er lett å se fordelene med å åpne for et slikt skjønn. De arktiske sakkyn-dige gis mulighet til å tildele midler til prosjekter de betrakter som relevante for sitt arktiske arbeid, også på felter som ikke er direkte nevnt på prioriteringslisten. Viktige eksempler i perioden som her er undersøkt, er NMRS prosjektstøtte til undersøker under Arktisk Råd av klimaendringer og utviklingen av olje- og gassvirksomhet i Arktis.¹⁶ Åpne programformuleringer kan også bidra til at prosjektgrupper med særlig nyskapende ideer, sterk deltakelse eller høy politisk relevans for Arktis, ikke lar være å søke som følge av rigide programkriterier. Ulempene bør imidlertid også nevnes: Svært stor tematisk bredde minsker verdien av et plandokument som redskap for å sette og kommunisere prioriteringer. Slik kommunikasjon er viktig fordi det å utvikle et prosjekt av høy kvalitet med bred nordisk og arktisk deltakelse er tidkrevende og kostbart. Årlige søknader til Arktiske Samarbeidsprogram er opptil ti ganger større enn de tilgjengelige midlene

For å *oppsummere*, så favner NMRS Arktiske Samarbeidsprogram 2003-05 vidt både tematisk og geografisk, hvilket betyr at prosjektsøknader som faller innenfor kriteriene er mange og uensartede. Til sammenligning har samarbeidsprogrammet for 2006-08 færre satsningsområder, men også dette er bredt (NMR 2006a).

Scootertrafikk

3 Oversikt over virksomheten

Dette avsnittet gir en kortfattet oversikt over de formelle krav som alle NMRs prosjektaktiviteter må møte. Deretter gis en oversikt over tildelinger innen ulike kategorier av arktiske aktiviteter i perioden 2003-05, herunder fordelingen mellom små og større prosjekter og mellom de hovedmål og tematiske prioriteringer som NMR har satt for sin arktiske virksomhet. En mer detaljert kvalitativ vurdering av gjennomføringen innen de ulike områdene gis i avsnitt 4.

- 3.1 Formelle krav** For å få oversikt over hele omfanget av prosjektfor-slag, er det satt en felles søknadsfrist for alle søknader til Arktisk Samarbeidsprogram. Andre formelle vilkår er at prosjektsøknaden:¹⁷ angir nordisk nytte, herunder beskriver nærmere hvilke brukere man retter seg mot; involverer deltakere fra minimum tre nordiske land eller selvstyrte områder, eller minst to nordiske deltagere og én fra Nordens nærområder;¹⁸ og klart viser hvordan virksomheten vil fremme hovedmålene og de tematiske prioriteringene i Arktisk Samarbeidsprogram og/eller det pågående Formannskapsprogrammet.¹⁹ I tillegg skal søkerne angi om og hvordan prosjektet vil bidra til å profilere NMR, og de nordiske land mer generelt, og klargjøre forholdet til virksomhet under Arktisk Råd eller nasjonale innsatser. NMR tar gjerne imot forslag om

fellesfinansierte prosjekter som involverer andre fagministerråd eller nasjonale og internasjonale finansieringskilder.

Prosjektlederne må levere framdrifts- og sluttrapporter. Utover den administrative rapporteringen som er nødvendig for å rekvirere prosjektutbetalinger fra NMR, er det store forskjeller mellom prosjektene i formen på disse rapportene, som kan variere fra tykke bøker til tynne brosjyrer eller brukerorienterte seminarer. Det oppfordres til å rapportere i en form som lett kan formidles gjennom Internett.

3.2 Arktisk prosjektvirksomhet med

NMR-støtte i 2003-05 I de første to arktiske programperiodene var det relativt få prosjektsøknader, men antallet av godt kvalifiserte prosjektforslag steg markant fra 2003. I den seneste søknadsrunden var forholdet mellom ansøkt beløp og tilgjengelige midler 1:10, det tilsvarende forholdet i 2003 var 1:3. I de senere årene har økningen i forskningsrelaterte søknader med tilknytning til Det internasjonale polaråret (International Polar Year, IPY) 2007-09 forsterket denne trenden.

Materialet som ligger til grunn for tabell 1 er utarbeidet av NMRS Sekretariat og oppsummerer alle NMRS bevilgninger til virksomhet Sekretariatet anser som 'arktiske' i perioden 2003-05. Det er betydelig variasjon i presiseringen av hvordan disse bevilgningene er brukt og derfor skilles det mellom tre kategorier: (1) bevilgninger til arktiske prosjekter gjennom Arktisk Samarbeidsprogram; (2) bevilgninger til arktiske prosjekter utenfor Arktisk Samarbeidsprogram, herunder tre mobilitetsprogrammer som har kunnet angi hvor mye som er gått til arktisk nettverksbygging; og (3) bredere bevilgninger hvor et betraktelig, men uspesifisert beløp har gått til arktisk prosjektvirksomhet.

Den tredje kategorien inkluderer bevilgninger til nordiske institusjoner lokalisert i Arktis og til Sametinget, fordi materialet ikke skiller mellom budsjettmidler som er brukt til prosjektvirksomhet og det som er gått til administrativt personale, husleie, oppvarming etc. I denne kategorien inngår også bevilgninger til to mobilitetsprogrammer og Miljøutviklingsfondet under Nordisk Miljøfinansieringsselskap (NEFCO) siden det foreliggende materialet ikke angir hvor mye av virksomheten som gjelder Arktis.²⁰ Mer informasjon om disse ulike bevilgningene, herunder deres plassering i NMRS fagministerråd, finnes i vedlegg 3-4.

TABELL 1 NMR bevilgninger (millioner DKK) som er relevant for arktisk prosjektvirksomhet, basert på materiale fra Nordisk Ministerråds sekretariat

Arktiske prosjektaktiviteter finansiert gjennom Arktisk Samarbeidsprogram	15.9
Prosjektaktiviteter definert som arktiske og finansiert fra andre NMR kilder	20.4
<i>Totalt spesifiserte tildelinger til arktisk prosjektvirksomhet</i>	<i>36.3</i>
Tildelinger hvor andelen til arktisk prosjektvirksomhet er uspesifisert	303.8

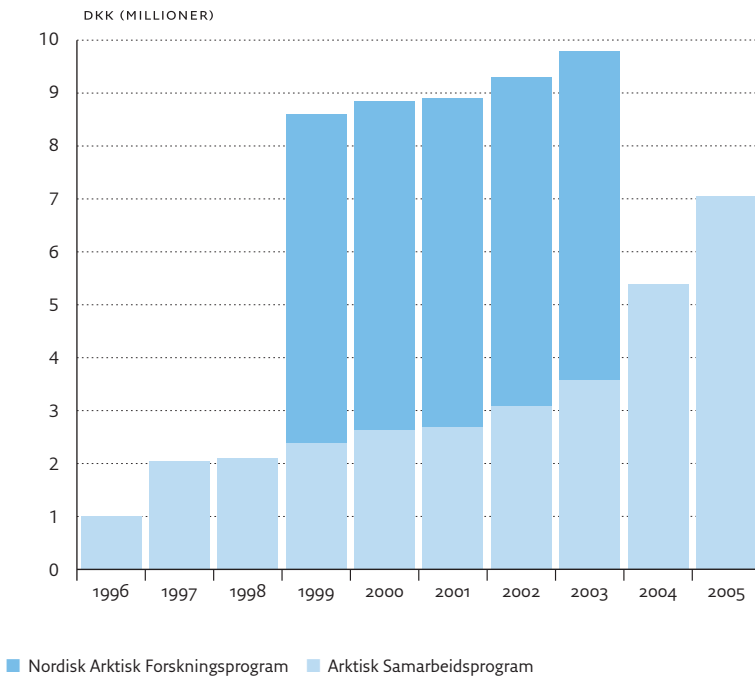
Noen kommentarer er på sin plass om denne tabellen. For det første kan det synes overraskende at Nordplus mobilitetsprogrammer inngår i kategorien over arktisk prosjektvirksomhet – mange oppfatter disse programmene som rettet mot nordisk, ikke arktisk samarbeid. Imidlertid følger dette av den vide definisjon av 'arktisk samarbeid' som NMR benytter, ikke bare i mandatet for denne evalueringen, men også i utvelgelse av prosjekter under Arktisk Samarbeidsprogram og innrapportering av 'arktisk' prosjektvirksomhet fra fagministerrådene. En rekke av disse prosjekter involverer kun nordiske land, og som nevnt er mobilitet i utdanning og forskning blant NMRs arktiske prioriteringer.

For det andre viser størrelsen på den 'uspesifiserte' kategorien i tabellen (omtrent 304 millioner DKK) at om man ønsker systematisk rapportering fra NMRs fagministerråd om arktisk prosjektvirksomhet, må man bestemme nærmere hvilke utgifter som skal inkluderes. For det tredje, selv uten at deler av den store totalsummen i tredje tabellkategori er trukket inn, er arktiske prosjektbevilgninger i perioden 2003-05 fra andre NMR-kilder enn Arktisk Samarbeidsprogram betydelig større enn under selve programmet: 20 millioner DKK av en samlet sum på 36 millioner DKK.

I det følgende vises en rekke grafiske framstillinger som på ulike vis knytter prosjektaktivitetene i 2003-05 til NMRs arktiske mål og prioriteringer. Men før dette gis en tidslinje på bevilgninger til de to NMR-programmene som særlig omhandler Arktis.

3.3 NMRs arktiske programmer, 1996-2005 De lyse søylene i figur 1 viser summene som er bevilget til NMRs arktiske samarbeidsprogrammer siden oppstarten i 1996. Veksten er betydelig, særlig etter 2003, og dette kan tyde på at den større synligheten av arktisk virksomhet som Arktisk Samarbeidsprogram innebærer, har styrket NMRs vilje til å sette inn midler på dette området.

FIGUR 1 NMR-bevilgninger til Arktiske Samarbeidsprogram og Nordisk Arktisk Forskningsprogram, 1996–2005 (totalt 50 millioner DKK).

Note: Bevilgninger til Arktisk Samarbeidsprogram er hentet fra www.norden.org, bevilgninger til NARP fra Strand (2006)

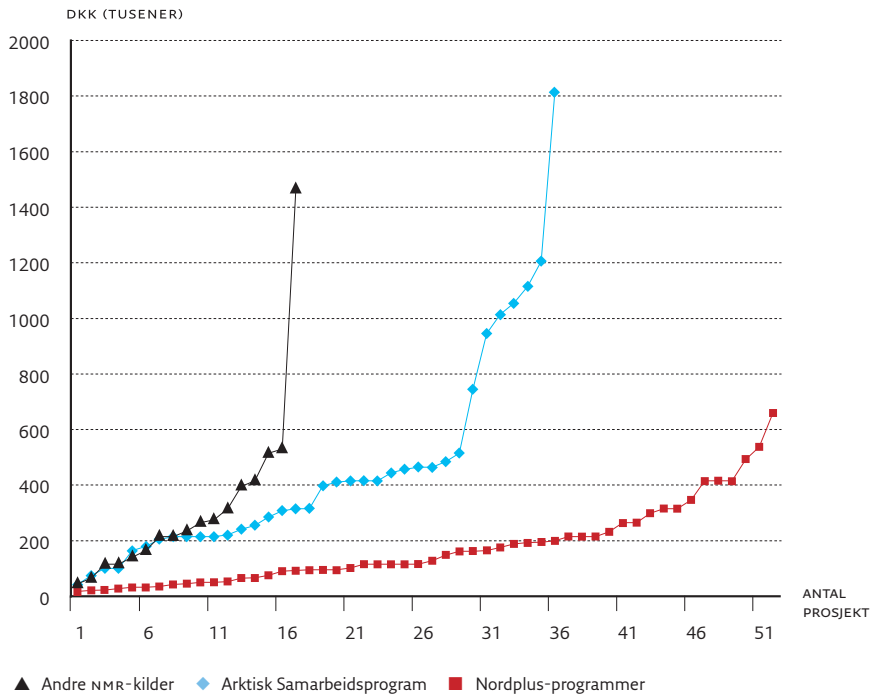
Som de mørke feltene øverst på søylene viser, er imidlertid de grovt regnet 6 millioner DKK som hvert år i perioden 1999–2003 ble bevilget av fagministerrådet for utdanning og forskning til Nordisk Arktisk Forskningsprogram, ikke fulgt opp de påfølgende år. Enkelte NARP-aktiviteter pågikk inntil 2004, og i 2005 ble omtrent 1,5 millioner DKK av Arktisk Samarbeidsprogram øremerket til forskning, utdanning og IT og i stor grad brukt på virksomhet knyttet til Det internasjonale polaråret. I praksis, som Arktisk Sakkyndigkomité påpeker (NMR 2004a:5), har derfor den finansielle økningen til Arktisk Samarbeidsprogram bare delvis kompensert for avslutningen av denne store forskningssatsningen.

En rimelig slutning er at de totale NMR-bevilgningene til arktisk prosjektvirksomhet toppet seg i 2002/2003 og kun delvis har vunnet tilbake det forsømte fra et lavmål i 2004. Å fastslå dette med sikkerhet vil kreve en mer inngående analyse av årlige arktiske bevilgninger fra de ulike fagministerrådene enn hva denne rapporten gir.

3.4 Konsentrasjon og politisk relevans Som tidligere nevnt, er NMRS uttalte ønske om å samle sin arktiske innsats moderert av geografiske og tematiske prioriteter som er svært vidtfavnende. En alternativ tolkning av konsentrasjon er at det primært skal bevilges midler til store prosjekter slik at tildelinger ikke spres ut på mange små aktiviteter. Noe som taler for en slik spesifisering av nordisk nytte, er at store prosjekter gjør det mulig å samle en kritisk masse av ekspertise eller teknologisk og økonomisk kapasitet. En annen grunn til å samle seg om store prosjekter er at Arktisk Råd, det internasjonale organ som setter den dominerende rammen for nordisk samarbeid i Arktis, mangler finansielle muskler for å opprettholde de ambisiøse og mer eller mindre vedvarende aktivitetene rådet har satt i gang, særlig innen miljøovervåking. Ikke desto mindre er det uenighet blant medlemmene i Arktisk Sakkyndigkomité om hvor balansen mellom store og små prosjekter skal gå og i hvilken grad man bør påta seg *de facto* forpliktelser for flerårige aktiviteter. Enkelte uttrykker bekymring for at store og flerårige prosjekter legger beslag på en altfor stor del av de knappe midlene som er tilgjengelige for Arktisk Samarbeidsprogram.

Diamantlinjen i figur 2 angir bevilgningene til de 36 prosjektene som har fått midler gjennom Arktisk Samarbeidsprogram, fra det minste til det største. Kvadratlinjen viser det samme for de 52 prosjektaktivitetene som er finansiert gjennom de tre Nordplus mobilitetsprogrammene som har spesifisert sine arktiske bevilgninger; mens triangelinjen viser 17 spesifiserte arktiske bevilgninger fra andre NMR-kilder. NARP-prosjektene inngår ikke i figur 2 siden det ikke foreligger data om enkeltbevilgningene for de prosjektene som pågikk i 2003, programets siste år.

FIGUR 2 NMR-bevilgninger til prosjektaktiviteter spesifisert som arktiske, 2003-05, ikke medtatt bevilgninger til NARP (totalt 30 millioner DKK)

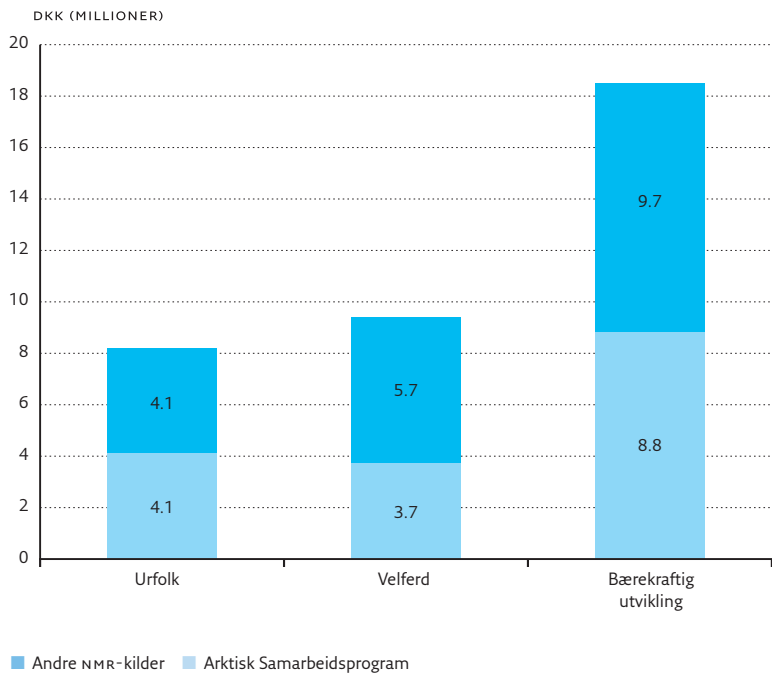
Note: Enkeltprosjekter er listet i vedleggene 3-4.

Som forventet er enkeltbevilgninger under mobilitetsprogrammene – som ofte dreier seg om reiser eller andre nettverksaktiviteter – gjerne langt mindre enn i de to andre kategoriene. Andelen av store eller mellomstore prosjekter er større for Arktisk Samarbeidsprogram enn for andre arktiske prosjekter, men selv for dette programmet er kun 20 prosent av prosjektene over DKK 0.5 millioner. Dette er ikke overraskende når man tar i betraktning bredden i NMRs Arktis-prioriteringer. Aktiviteter forankret i Arktisk Råd er godt representert blant de større prosjektene, særlig de under arbeidsgruppene for bærekraftig utvikling og Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP).²¹ Dette gjelder likevel ikke de to største prosjektene NMR har definert som arktiske i perioden 2003-05, om henholdsvis arbeidsstyrkens kompetanse og fornybar energi i Vest-Norden, og heller ikke flere store prosjekter som inngår i Handlingsplanen for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis.²²

3.5 Fordeling av arktiske prosjekter

etter hovedmål Figur 3 viser fordelingen av de omkring 36 millioner DKK som man vet har gått til arktisk prosjektvirksomhet i 2003-05 innenfor de tre hovedmålene NMR har satt, knyttet til urfolk, velferd og bærekraftig utvikling. Plassering av prosjektmidler på hver av disse kategoriene er gjort ut fra prosjektbeskrivelser, rapporter eller intervjuer med prosjektledere eller NMR-ansatte. Bevilgninger til prosjekter som klart retter seg mot mer enn én tematisk prioritering er fordelt på de kategoriene dette gjelder. Det er ikke til å unngå at enkelte av plasseringene, som er angitt i vedlegg 5, vil kunne diskuteres - men figur 3 skulle allikevel gi et temmelig dekkende bilde av hvordan midlene er fordelt mellom de tre samarbeidsområdene.

FIGUR 3 NMR-bevilgninger til prosjekter spesifisert som arktiske, ordnet etter hovedmålene for arktisk samarbeid, 2003-05 (totalt 36 millioner DKK)

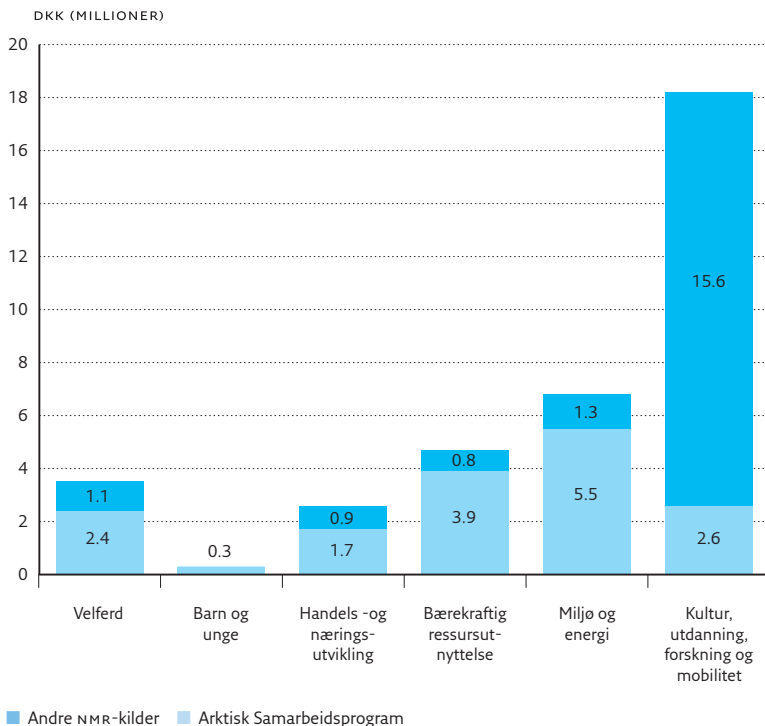
Note: Vedlegg 5 lister prosjektene og tildelingen til hovedformål

Bærekraftig utvikling er det klart største samarbeidsområdet, med dobbelt så store bevilgninger som hvert av de to andre. Velferd synes å veie tyngre blant de prosjektene som er finansiert utenfor enn gjennom Arktisk Samarbeidsprogram, men andre forskjeller er ikke påfallende.

3.6 Fordeling av arktiske prosjekter

etter satsningsområder Figur 4 viser fordelingen av bevilgninger som er gått til spesifisert arktisk prosjektvirksomhet i 2003-05 over de tematiske prioriteringene som NMRS har satt. Igjen er det slik at enkelte bevilgninger angår prosjekter som klart faller inn under mer enn én tematisk prioritering og derfor er fordelt på de relevante kategoriene. Dette gjelder blant annet utarbeidelsen av *Arctic Human Development Report*, en bred gjennomgang av utfordringer og muligheter arktiske be-

FIGUR 4 NMR-bevilgninger til prosjekter spesifisert som arktiske, ordnet etter satsningsområder, 2003-05 (totalt 36 millioner DKK)

Note: Vedlegg 5 lister de enkelte prosjekter og tildelingen til tematiske prioriteringer

folkningsgrupper og beslutningstakere står overfor langs hele spekteret av satsningsområder. Eksempel er likevel atypisk: hvert av de tematiske områdene er nærmere bestemt gjennom en rekke underpunkter, så det er langt færre prosjekter som faller inn under mer enn én tematisk kategori enn tilfellet er for hovedmålene.

At kategorien 'kultur, utdanning, forskning og mobilitet' dominerer, skyldes i hovedsak den finansielle tyngden av NARP og mobilitetsprogrammene. Midlene som er bevilget fra Arktisk Samarbeidsprogram til dette området, er beskjedne. Dominansen ville ha vært enda større om informasjon om de arktiske andelene av Nordplus Junior og Nordplus Høyere Utdanning hadde foreligget. Det er heller ikke tvil om at en rekke aktiviteter som er finansiert av de generelle bevilgningene til nordiske institusjoner – som de nordiske hus på Færøyene og Island, Nordens Institutt på Grønland og Nordisk Samisk Institutt i Norge – ville falle inn under denne kategorien. Det samme gjelder bevilgningene til samisk samarbeid, som delvis fordeles av Nordisk Sameråd til samiske kunstnere og kulturelle organisasjoner.

Den nest største kategorien er 'miljø og energi', mye på grunn av en serie AMAP-prosjekter om forurensning og klimaforandring som er finansiert gjennom Arktisk Samarbeidsprogram. Hadde det vært mulig å spesifisere den arktiske andelen av NMRS bevilgninger til NEFCOs Miljøinvesteringsfond, som er på ca. 10 millioner DKK hvert år, ville andelen av miljø- og energiprojekt vært langt høyere.²³ Arktiske prosjekter om bærekraftig ressursbruk har også mottatt betydelige beløp, hovedsakelig gjennom Arktisk Samarbeidsprogram. Derimot har kategorien 'barn og unge' nesten ikke mottatt noe, mens 'velferd, helse og likestilling' har fått middels store bevilgninger.

3.7 Sammendrag og implikasjoner Midler til Arktisk Samarbeidsprogram har steget uavbrutt siden 1996, men spranget i 2004 kompenserte bare delvis for avslutningen av Nordisk Arktisk Forskningsprogram. Arktiske prosjektbevilgninger fra andre NMR-kilder enn Arktisk Samarbeidsprogram var betydelig større i 2003–05 enn dem fordelt gjennom samarbeidsprogrammet – særlig tungt veide NARP og de tre Nordplus mobilitetsprogrammene som har spesifisert andelen til arktiske prosjekter. På tross av et uttalt ønske om større konsentrasjon i tildelingene, gikk 80 prosent av prosjektmidlene under Arktisk

Samarbeidsprogram 2003-05 til prosjekter med et omfang på DKK 0.5 millioner eller mindre, og andelen av relativt små prosjekter er enda større for andre NMR-bevilgninger. Blant de tre hovedområdene for samarbeid har prosjekter innen bærekraftig utvikling mottatt omtrent dobbelt så mye som hvert av områdene urbefolkning og velferd. Selv om det er store forskjeller i tildelingene til de temaområdene som er prioritert i programmet, er det bare området barn og unge som ikke har vært gjenstand for tre eller flere forholdsvis store prosjekter. Kultur, utdanning og forskning er den klart største kategorien, men i hovedsak på grunn av andre NMR-midler enn Arktisk Samarbeidsprogram. Områdene miljø og energi er også merkbart større enn de andre, selv før man tar i betraktning bevilgninger til NEFCO.

4

NMR-aktiviteter og nordisk nytte i Arktis

Mens avsnitt 3 i hovedsak beskrev arktiske prosjekter i kvantitative termer – størrelsen på midler bevilget til ulike formål og tematiske områder – gir dette avsnittet en kvalitativ vurdering av prosjektenes bidrag til NMRs mål og prioriteringer i Arktis. Denne gjennomgangen av den nordiske nytte av NMRs arktiske virksomhet er ordnet etter de tematiske prioriteringene som er angitt i avsnitt 2.

- 4.1 **Forbedring av velferd, helse og likestilling** Flere store prosjekter under Arktisk Råds arbeidsgruppe for bærekraftig utvikling har fokusert på velferd, helse og likestilling, herunder *Arctic Human Development Report* som allerede er nevnt. Et annet omfattende, flerårig prosjekt omhandler utviklingen og bruk av nye indikatorer for å beskrive levevilkårene for urfolk og samordnes av Grønlands Statistikk. NMR-støtte til innledende undersøkelser sent på 1990-tallet var viktig for etableringen av dette prosjektet, som siden har mottatt midler fra et stort antall nasjonale og internasjonale organisasjoner. I nært samarbeid med respondenter i mange urfolksamfunn, har prosjektdeltakere utarbeidet omfattende og svært detaljerte spørreskjemaer vedrørende en lang rekke forhold som er viktige for individers trivsel og levekår. En viktig bakgrunn for prosjektet var den oppfatning at indikatorene

som vanligvis brukes i europeiske og amerikanske levekårsundersøkelser, ikke gjenspeiler opplevelsene, prioriteringene og særtrekkene hos mange arktiske urfolk, som kombinasjonen av lønnet arbeid og jakt, fiske, reindrift og tradisjonell matvareforedling. Tilpassede utgaver av et 62-siders kjernesporreskjema har vært grunnlaget for rundt 7000 intervjuer med inuitter i Canada, Grønland og Alaska og ulike urfolk i Chukotka. Dels på grunn av manglende finansiering, er antallet intervjuer med samer i Norge, Sverige og på Kolahalvøya langt lavere, og ingen intervjuer er planlagt i Finland. Datainnsamlingen pågår fortsatt og det arbeides med å framstille de empiriske resultatene tabellarisk. Prosjektet har en egen hjemmeside, og de omtrent 30 seniorforskerne som er involvert, har presentert forskningsmodellen og andre funn på seminarer og konferanser og for relevante beslutningstakere.

Selv om prosjektet har frambrakt betydelige mengder finmasket informasjon, er arbeidet med å bruke disse dataene i komparative og dynamiske analyser av sosiale årsaksforhold, kommet kortere.²⁴ Visse analytiske temaer er identifisert, men de funnene som er rapportert så langt, er hovedsakelig deskriptive som den store utbredelsen av helseproblemer blant urfolk i Chutkotka sammenlignet med Grønland og Alaska. Når nå den grønlandske datainnsamlingen er avsluttet, vil komparative analyser på tvers av inuitt-befolkninger kunne foretas på et mer robust grunnlag. Oppfølgingen av prosjektet inkluderer et arbeid under Arktisk Råd om arktiske sosiale indikatorer, utviklingen av et IPY-støttet prosjekt som kan muliggjøre web-basert tilgang til levekårsdataene, og deltakelse i flere NMR-støttede tiltak for å bedre kunnskapen om økonomisk virksomhet og handel i Arktis og mulighetene Russlands urfolk har til å påvirke miljøpolitiske beslutninger som angår dem.

To prosjekter koordinert av Kvinneuniversitetet Nord, en privat stiftelse i Nord-Norge, retter seg direkte mot et annet prioritert område: kvinners rolle i verdiskapingen i samfunnet. Prosjektene er utført under Arktisk Råd og tar utgangspunkt i anbefalingene fra rådets 'Taking Wing' konferanse, også framhevet i *Arctic Human Development Report*, om at enkelte trekk ved arktiske bygdesamfunn, som synkende befolkningstall og det forhold at det er yngre kvinner som flytter først, gjør kjønnspolitiske utfordringer ekstra presserende i nord. Det ene prosjektet dreier seg om fiskerisektoren mens det andre favner flere næringer basert på arktiske naturressurser, som gruvedrift, petroleumsvirksomhet og skogbruk. Statistiske og kvalitative data brukes for å belyse

kvinnens faktiske deltakelse og posisjoner i økonomisk produksjonen ('individuell makt') og beslutningstaking 'strukturell makt'), og deres synlighet og representasjon i massemedier og offentlig debatt ('diskursiv makt'). NMR-midler har finansiert reiser og seminarer, som har vært nødvendige for å samordne nasjonalt finansierte case-studier, og framstilling og formidling av prosjektrapporter. Selv om case-studiene er tematisk forbundet, er de ikke utformet med tanke på systematisk sammenlignende analyser på tvers av land eller sektorer.

Når det gjelder integrasjon av personer med nedsatt arbeidsevne, skal et NMR-finansiert prosjekt innen arbeidsmarkedssektoren i det nord-atlantiske området nevnes (NMR 2004c). Telemedisin er tema for et NARP-prosjekt hvor formålet var å lære av erfaringene fra Grønland, mens ingen av de NMR-støttede arktiske prosjektvirksomhetene som inngår i tabell 1 omhandler smittsomme sykdommer. Fraværet av NMR-prosjekter på dette feltet kan skyldes den omfattende innsatsen som i samme tidsperiode er utført gjennom under Barentsrådet og Østersjørådet, særlig for å bekjempe tuberkulose og spredningen av HIV i Nordvest-Russland og de baltiske stater. Blant de største prosjektene innenfor helseområdet er innsatsen for å øke spredningen av *International Journal of Circumpolar Health*, særlig arbeidet med å gjøre artiklene i dette internasjonale, fagfelleverderte tidsskriftet tilgjengelige på Internett.²⁵

Oppsummeringsvis er det gjennomført et stort antall prosjekter med relevans for velferd, helse og likestilling, og de fleste av fem prioriterte områder er dekket. Prosjektene er komparativt orientert og har bidratt til å utvikle tettere nettverk mellom eksperter og brukere - dette er blant annet synlig ved at flere av prosjektene er etterfulgt av nye prosjekter med delvis overlappende deltakelse. Flere større prosjekter knytter nært an til bredere internasjonalt samarbeid, særlig innenfor Arktisk Råd.

4.2 Integrasjon av barn og unge NMRs hovedmål på dette feltet har vært å sikre at barn og unge blir integrert i samfunnet, særlig i geografiske områder der dette krever særlige tiltak, i forhold til helsevesen, utdanning og opplæring, sosial velferd, kulturutveksling, og frivilligsektoren. Figur 4 viser at prosjekttildelinger spesifisert som arktiske på dette området var beskjedne i 2003-05. Russian Association of Indigenous Peoples of the North, Siberia and Far East (RAIPON) har etablert

et informasjonssenter for urfolks-ungdom ved Institute for Northern Peoples på Herzen State Pedagogical University. Selv om det er lokalisert i St. Petersburg, utfører senteret forskjellige aktiviteter rettet mot urfolkssamfunn i russisk Arktis, blant annet utgivelse av et ungdomsmagasin og støtte til urfolksstudenter som kommer til St. Petersburg. Et annet prosjekt om 'Ungdom i Europas ytterkanter' var innstilt til støtte under Arktisk Samarbeidsprogram, men ble av budsjettmessige årsaker overflyttet til et annet fagområde i NMR (NCM 2003a:36).

Barn og unge er et viktig samarbeidsområde innenfor NMR, og siden 1998 har en serie Rammehandlingsplaner for Barn og Unge i Nordens Nærområder blitt utviklet og iverksatt. I perioden 2003-05 har imidlertid enkeltprosjektene vært ganske små og i hovedsak utført i baltiske stater og ikke-arktiske deler av Vest-Russland (NCM 2003b). Utskilling av arktiske prosjektaktiviteter som er finansiert gjennom mobilitetsprogrammet Nordplus Junior, ville sannsynligvis ha økt barn og unge-profilen på NMRS arktiske arbeid.

4.3 Styrking av arktisk næringsliv Arktisk Råds prosjekt om reindrift og villrein veier tungt i næringslivskategorien.²⁶ Dette prosjektet, som er koordinert av Senter for samiske studier ved Universitet i Tromsø, Norge, faller direkte inn under to av de prioriterte områdene for NMRS arbeid med arktisk næringsliv: fremme økonomisk utvikling i tynt befolkede områder, og kompetansebygging om foredling av produkter innen primærindustrien og fjerning av handelsbarrierer på slike produkter. Prosjektet er en oppfølging av et tidligere prosjekt under Arktisk Råd, også dét støttet av NMR. Sammenlignet med det forrige, har dette reindriftsprosjektet et videre fokus som inkluderer ikke bare utøverne, men hele familiens rolle i reindriften, og dessuten samspillet mellom tamme og ville populasjoner av rein og de nordamerikanske reinsdyrene, caribou.

Reinsdyrprosjektet gir en kompakt, oversiktlig presentasjon av familiebasert reindrift i hele det sirkumpolære området og av sosiale og økonomiske forhold for dem som er avhengige av denne næringen. Prosjektet drøfter også aktuelle trusler mot næringen som dårlig rekruttering, brukskonflikter med dem som jakter på villrein, klimaforandringer, og hindringer for markedsutvikling som skyldes nasjonale og internasjonale hygieniske og sanitære bestemmelser som er dårlig tilpasset småskalaproduksjon (Ulvevadet og Klovov red. 2004). Blant utadrettede

aktiviteter kan nevnes en godt besøkt konferanse i Yakutsk, Russland, hvor man ikke bare presenterte egne prosjektresultater, men også hadde innlegg fra russiske forskere, tjenestemenn og andre brukere. Fordi verken USA eller Canada bidro finansielt, var ingen amerikanske urfolksorganisasjoner representert i prosjektets internasjonale styringsgruppe. Dette forholdet fikk noe oppmerksomhet under prosjekt-presentasjoner på Arktisk Råds møter og kan delvis forklare hvorfor bare de skandinaviske og russiske delene av oversiktsrapporten ga handlingsanbefalinger. Sammenligning var kun implisitt - rapporten framlegger tre ganske likt strukturerte case-studier. Delvis som svar på anbefalinger frambrakt i dette og det foregående reindriftsprosjektet, har Norge etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino til støtte for bærekraftig praksis innenfor denne sektoren.

Også et annet større prosjekt under Arktisk Råd, Økonomi i nord, har forsøkt å kaste lys over betingelsene for økonomisk utvikling i tynt befolkede områder - men med et ganske annet fokus. Prosjektet, som er koordinert av Statistisk Sentralbyrå i Norge, tok som utgangspunkt at foreliggende data om de arktiske bidragene til arktiske staters produksjon og eksport er utilstrekkelige, lite sammenlignbare og ofte upålitelige, hovedsakelig fordi datainnsamling og statistisk publisering sjelden brytes ned på regionalt nivå. Derfor har prosjektet hatt som mål å skape tettere bånd mellom arktiske statistikkbyråer, samle og sammenligne eksisterende data på regionalt nivå, og gi en foreløpig vurdering av Arktis økonomiske betydning. På den bakgrunn foretar prosjektet også utprøvende analyser av hvordan disse bidragene vil berøres av de raske klimaendringene som nå skjer i regionen. Blant de viktigste resultatene er et gryende nettverk av arktiske statistikere med base i offentlig forvaltning og academia. Prosjektgruppen har knyttet til seg nøkkeldeltagere i andre bestrebelser på samfunnsmessig datainnsamling under Arktisk Råd og NMR, som *Arctic Human Development Report* og undersøkelsen av urfolks levekår. Forankringen i de arktiske statenes statistiske byråer varierer noe, men offentlige statistikkbyråer i Canada, Grønland, Norge, Russland og Sverige har vært med. I likhet med AMAP-prosjekter om klimaendringer og om olje og gass, har Økonomi i Nord-prosjektet hatt vanskeligheter med å bringe fram russiske data som lar seg sammenligne med data innsamlet i de nordiske og amerikanske land.²⁷

Et av prosjektene som er gjennomført under NMRS arbeidsmarkedssektor er også relevant for utviklingen av næringsliv i Arktis - en

undersøkelse av sammenfallet mellom arbeidsstyrkens ferdigheter og den kompetansen som etterspørres i ulike næringer i Vest-Norden, spesielt i Grønland.²⁸

Oppsummeringsvis har NMRS arbeid for å fremme næringsvirksomhet i Arktis favnet studier av en primærnæring som er særlig viktig for urfolk, undersøkelser av den overordnede, økonomiske strukturen i Arktis og arbeidsmarkedsanalyser i deler av regionen. Målene om å bedre infrastruktur og kommunikasjonssystemer for tradisjonelle arktiske næringer, og rammebetingelsene for nye næringer, ser ut til å ha fått mindre oppmerksomhet. Prosjektene er relativt mange og flere av dem er utført i nær tilknytning til arbeidsgruppen for bærekraftig utvikling under Arktisk Råd. Resultater fra reindriftprosjektet er bredt formidlet, mye takket være NMRS støtte. På lengre sikt kan nettverket som er etablert blant arktiske statistikere gjennom Økonomi i nord-prosjektet, bidra til mer pålitelige og bedre tilgjengelige kvantitative data om arktisk produksjon og handel.

4.4 Bærekraftig ressursbruk En rekke av prosjektene innenfor temaet bærekraftig ressursbruk er gjennomført under NMRS Handlingsplan for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis (NMR 1999).²⁹ Denne handlingsplanen har vært forankret i en arktisk styringsgruppe og er finansiert dels gjennom Arktisk Samarbeidsprogram og dels under arbeidsgrupper under NMRS miljøsektor.³⁰ Prosjektene har i hovedsak fokusert på Grønland, Island og Svalbard (Nielsen 2006), delvis fordi kunnskapen om, og erfaringen med, integrasjon av kulturarvsspørsmål og miljøforvaltning har vært ganske ulike i de respektive forvaltningene. Noen prosjekter er forskningsorientert, som etableringen av en database over havfuglkolonier i Arktis og undersøkelsene av hvilke effekter bunntråling og skraping etter reke- og kamskjell har på økosystemer og kulturarv som skipsvrak. Havfugl-prosjektet inngikk i et større arbeid under Arktisk Råds gruppe for bevaring av arktisk flora og fauna (CAFF) for å etablere et sirkumpolært overvåkingsprogram omkring biologisk mangfold. Prosjektet har bidratt til å gjøre de nordiske miljøvernministrene oppmerksomme på en foruroligende nedgang i antallet individer og klekking i flere kolonier. Resultater fra trål- og bunnskrapingsprosjektet, som er basert på Island, var blant drivkreftene bak Islands beslutning om å frede fem korallrev med et omfang på 80 kvadratkilometer.³¹

Andre prosjekter beskjeftiger seg med politisk virkemiddelbruk og har utviklet vernekriterier for geologiske elementer og kulturminner, samt prosedyrer for å styrke beskyttelse og vern av kulturarv, overvåking av ferdselsslitasje, og begrense miljøforstyrrelser som følger av arktisk forskning. Et felles tema i anbefalingene som er lagt fram, er at lokale, regionale og nasjonale myndigheter bør forsøke å kombinere beskyttelse av det naturlige og kulturelle miljø med aktiv bruk til utdannings- eller rekreasjonsformål, der dette er mulig – og knytte slik bruk til bedre overvåking. Et annet prosjekt som fikk støtte gjennom Arktisk Samarbeidsprogram 2003-05, foreslo å utvikle et nordisk høyere utdanningsprogram for naturveiledere, skogvoktere og villmarksguidere, for å supplere nasjonale programmer.³² Så langt er det ikke truffet noen beslutning om å utvikle et slikt program på nordisk nivå, men prosjektet har bidratt til at det er utdannet flere nye naturveiledere på Grønland.

Blant formidlingsaktivitetene kan nevnes utgivelse av rapporter, innlegg på konferanser og arbeidsmøter, og spesielt utgivelsen av en kortfattet rapport med resultater og anbefalinger, ført i pennen på lett leselig dansk, norsk og engelsk (Nielsen 2006). Slike publikasjoner kan være viktig for den institusjonelle hukommelse og dermed bidra til at erfaringene som er gjort og resultatene som er framkommet, tas videre. Både lokalt og sentralt er offentlig kultur- og naturvernforvaltning preget av hyppig utskifting av ansatte, så langtidseffekten av slik kompetansebygging og nettverk mellom prosjektdeltakere er ellers usikker. Det mer allmenne budskapet om at kulturarvspørsmål bør integreres med beskyttelse av naturmiljøet, er nå skrevet inn i det nyeste formannskapsprogrammet under Arktisk Råd og vil føres videre i arbeidsgruppene.³³

Andre betydelige NMR-prosjektene om bærekraftig ressursbruk inngår under Barentsrådets programmer (koordinering av miljøovervåkingsaktiviteter utført av Norge, Finland og Russland) eller under Arktisk Råd (vurdering av følgene av petroleumsaktiviteter for det arktiske miljø og sosioøkonomiske utviklinger). Nordiske midler har muliggjort innsamling av data om oljeforurensning i vannmasser, organismer og sedimenter i Davis-stredet, Nord-Atlanteren, Barentshavet, Karahavet og Kvitsjøen som del av forberedelsen til AMAPs omfattende studie av olje- og gassvirksomheten i Arktis (AMAP 2006a). Et stort problem har vært sen og utilstrekkelig datainnsamling, spesielt fra Russland, noe som sterkt har forsinket denne studien. Mens den etter planen skulle foreligge til Arktisk Råds senest i 2006, er planen nå å legge fram en over-

siktsrapport og en tobinds vitenskapelig rapport i løpet av 2007. Som for mange andre AMAP-prosjekter, dekker NMR kun deler av kostnadene ved denne omfattende studien. Egne midler ble bevilget til formidling av foreløpige resultater gjennom et symposium avholdt i Russland i 2005, med deltakelse fra forskning, næringsliv, offentlige instanser, og representanter for dem som bor i regionen.³⁴ Når studien foreligger, vil den bidra til å rette oppmerksomheten mot olje- og gasspørsmål i nord og legge grunnlaget for politiske anbefalinger fra Arktisk Råd.

For å oppsummere, så har NMR-midler til bærekraftig ressursbruk i Arktisk understøttet nordisk deltakelse i arbeid under Arktisk Råd. En del av prosjektene i denne kategorien er subregionale og retter seg mot Barentsregionen og Vest-Norden. En rekke prosjektrapporter er gitt god spredning, også ved hjelp av korte og lett leselige rapporter, og forankringen i administrative strukturer som kan støtte oppfølgingsaktiviteter, har generelt vært god.

4.5 Miljø og energi NMRS prioriteringer på miljø- og energiområdet er ganske detaljerte, og et antall relativt store prosjekter har rettet seg mot de fleste av disse. Ambisjonen om å styrke lokale forvaltninger for å sikre bærekraftig utvikling er fulgt opp i flere mindre prosjekt innenfor rammene av Lokal Agenda 21. Et annet prioritert tema er iverksetting av internasjonale avtaler om bruk og transport av persistente organiske miljøgifter (POPs) og tungmetaller.³⁵ En rekke NMR-prosjekter, de fleste koordinert av AMAP, har tatt for seg slike spørsmål og avdekket sammenhenger mellom langtransporterte og lokale POPs og helsetilstanden til befolkningsgrupper i Arktis og enkelte havpattedyr som inngår i kostholdet for enkelte urfolk. Slike prosjekter er gjerne del av mer omfattende satsninger under Arktisk Råd. Dette gjelder i særlig grad et fireårig prosjekt, avsluttet i 2004, om persistente miljøgifter. Prosjektet knyttet an til FNs Miljøprogram (UNEP) og satte fokus på akvatiske næringskjeder som risikoveier for urfolk og sammenliknet effektene av lokale og fjerntliggende kilder og av luft- og vannbåren forurensning.³⁶ Blant deltakerne var de russiske ministeriene for naturressurser og helse og Den russiske føderale tjeneste for hydrometeorologi og miljøovervåking (Rosgidromet). Også RAIPON deltok aktivt i prosjektet som anses å ha gitt betydelige bidrag til at russiske urfolksorganisasjoner i dag har sterkt fokus på, og kunnskap om, farene som skyldes lokale og fjerntliggende utslipp av miljøgifter. Formidling til, og annen kontakt

med, lokale myndigheter og representanter for urfolksorganisasjoner har skjedd blant annet gjennom arbeidsmøter avholdt i hvert av de fire geografiske områdene som har vært i fokus – bebodd av samer (Kolahalvøya), Nenets (nedre del av Petsjora elvebasseng og deler av Tajmyrhalvøya), Dolgan (Tajmyr) og Chukchi og Yupikfolket (i Chukotka i det fjerne Østen) (AMAP 2004).

Langt de største av utgiftene til AMAPs overvåkings- og evalueringsarbeid bæres av de statene som finansierer undersøkelser utført av nasjonale forskningsinstitusjoner. Bidrag fra russiske forskere krever vanligvis også ekstern finansiering, og blant midlene AMAP har kunnet sette inn for slike formål, veier NMRS bidrag tungt. I prosjektet om persistente miljøgifter er det meste av midlene fra NMR anvendt i Russland. Resultatene er spilt inn i overvåkings- og effektvurderingsarbeidet under Konvensjon om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning (CLRTAP), OSPAR-konvensjonen om bevaring av det marine miljø i Nordøst-Atlanteren, den globale POPs-konvensjonen, og Verdens helseorganisasjon (WHO), foruten til Arktisk Råd. Et antall fagfellevurderte vitenskapelige artikler er enten publisert eller under trykking. Blant oppfølgingsaktivitetene kan man trekke fram de internasjonalt finansierte prosjektene under det som nå heter Arctic Council's Arctic Contaminants Action Programme (ACAP) som sikter mot å samle inn, sikre og destruere særlig farlige kjemiske forbindelser – især PCB og foreldede pesticider.

En del vitenskapelig oppfølging er også foretatt. Prosjektet om persistente miljøgifter dokumenterte en klar sammenheng mellom livsstil, herunder kostvaner, og utsatthet for forgiftning, som i sin tur viste seg å ha effekt på kjønnsbalansen blant nyfødte: relativt færre gutter blir født av kvinner som er kraftig utsatt for de undersøkte giftstoffene. Antallet blodprøver som ble analysert var imidlertid ganske lavt, og dette arbeidet er fulgt opp av et annet NMR-finansiert prosjekt om livsstil, lokal forurensning og helsetilstanden til arktiske urfolk. Dette prosjektet søker å utnytte mer av blodmaterialet som ble innsamlet i det foregående, og kombinere slike data med nye studier av fødselsregistre i Grønland og Canada.

I tillegg til å muliggjøre deltakelse og bidrag fra russiske forskere, har NMR vært avgjørende for AMAPs kartlegging og overvåking av miljøtilstanden i Arktis på en annen, mer praktisk, måte. Nordiske midler

har finansiert produksjonen av kart, grafiske framstillinger og tabeller for presentasjon av ulike data som er samlet inn, så vel som layout, trykking og andre tekniske sider ved produksjonen av miljørapportene. I følge AMAPs generalsekretær ville det ikke vært mulig å produsere AMAP-rapportene uten denne støtten.³⁷

Et annet, beslektet AMAP-prosjekt dreier seg om en høyt profilert kartlegging av hvordan Arktis påvirkes av klimaendringer - Arctic Climate Impact Assessment (ACIA). NMR-midler har, riktignok med beskjedent hell, vært brukt til innsamling av eksisterende russiske klimadata med sikte på å bruke dem i sirkumpolære bestrebelsler på å vurdere omfanget og konsekvensene av arktisk oppvarming. Enkelte data ble framskaffet, men ikke i en form som tillot sammenstilling med tilsvarende informasjon om de øvrige arktiske områdene. Et nyere prosjekt med støtte fra NMR har undersøkt hvordan transporten og effekten av en del utvalgte miljøgifter blir påvirket av den betydelige oppvarming som nå skjer i Arktis. Brukerrelevansen ser ut til å være høy: det går en tydelig linje fra fokus og funn i disse AMAP-prosjekterne til Den nordiske strategien for klima og miljøgifter i Arktis (NMR 2006b).

En tredje prioritering innen miljø- og energidelen av Arktisk Samarbeidsprogram gjelder tilgang til miljøinformasjon og deltakelse i miljøbeslutninger. Dette er forsøkt oppnådd i flere kapasitetsbyggende prosjekter rettet mot russiske urfolkssamfunn. Et RAIPON-prosjekt som skulle styrke urfolk rolle i miljøforvaltning, kartla tradisjonell kunnskap med miljøpolitisk relevans blant urfolkssamfunn i Murmansk, Arkhangelsk og Nenets. Kartleggingen ble gjennomført ved at man utviklet et spørreskjema, delvis inspirert av det tidligere nevnte levekårsprosjektet, som tjente som utgangspunkt for intervjuer foretatt av enkeltpersoner i de ulike samfunnene som var gitt særlig opplæring. Mellom to og tre hundre intervjuer ble foretatt, men midlene tok slutt før materialet kunne analyseres. Dataene oppbevares derfor i RAIPON-biblioteket, og er i prinsippet åpent for interesserte brukere. En annen aktivitet, koordinert av Urfolkssekretariatet i København, hadde som formål å formidle resultater fra prosjektet om persistente miljøgifter og diskutere politiske konsekvenser med urfolksrepresentanter og beslutningstakere i Arktisk Råd.

Et siste prioritert tema innenfor miljø og energi handler om å undersøke alternativ energiforsyning i tynt befolkede områder. Et treårig prosjekt om fornybare energisystemer og hydrogenteknologi i Vest-

Norden, samordnet av Nordisk Energiforskning, undersøker nettopp dette.³⁸ Prosjektets formål er å utvikle tekniske prinsipper for miljøvennlige energiløsninger som kan egne seg i tynt befolkede områder. Begrunnelsen er de logistiske og miljømessige problemene som knytter seg til tradisjonelle dieselbaserte systemer for lokal energiproduksjon. Prosjektet er godt forankret politisk: de nordiske energiministrene anmodet sin embetsmannskomiteé og Nordisk Energiforskning om å utvikle et slikt prosjekt, og en *ad hoc* vest-nordisk arbeidsgruppe med representanter fra nasjonale energibyråer og lokalsamfunn ble nedsatt for å følge opp prosjektet (Lemgart og Ulleberg 2005:8). Man identifiserte en del byer og tettsteder på Færøyene, Grønland og Island som ikke er tilknyttet det nasjonale høyspentnettet og derfor er avhengig av lokal el-produksjon. Etter å ha kartlagt eksisterende systemer for produksjon og forbruk, herunder lagringsmuligheter, snevret man undersøkelsen inn til to steder, Nølsoy på Færøyene og Nanortalik på Grønland. Studien bygger på inngående case-studier og formålet er å frambringe resultater som er nøyaktige og pålitelige nok til å danne grunnlag for en beslutning om det skal bygges et demonstrasjonsanlegg. Løsningene som er foreslått i prosjektet, kombinerer vindmøller, hydrogenteknologi og brennstoffceller av PEM-typen (Proton Exchange Membrane), og kan supplere (men ennå ikke erstatte) fossile brennstoffaggregater. I samarbeid har prosjektgruppen, lokale myndigheter og den vest-nordiske arbeidsgruppen produsert og spredt informasjon om hvordan denne teknologien kan anvendes i en vest-nordisk sammenheng. En NMR-rapport er tilgjengelig både på NMRS og Nordisk Energiforskningens hjemmesider, men prosjektet ser foreløpig ut til å være lite kjent blant andre enn dem som har vært direkte involvert. En annen rapport er under ferdigstilling. Ikke overraskende er hovedutfordringen at med dagens rammebetingelser vil elektrisitet produsert med slikt hybridutstyr bli markant dyrere enn den som produseres ved fossile brennstoff (Lemgart og Ullberg 2005:122-3). Å bevege seg fra analyser til realisering av et demonstrasjonsanlegg – hvilket vil si å bygge fasiliteter på de to stedene som er utpekt – vil kreve prosjektmidler på et langt høyere nivå enn hva som hittil er investert.

Kort sagt er det igangsatt minst ett betydelig NMR-prosjekt innenfor hvert av de prioriterte temaene på miljø- og energiområdet, spesielt vedrørende miljøgifter og fornybar energi. Det har vært en klar samling om relativt store prosjekter med høy politisk relevans. Det

er imidlertid ingen enkel sak å fastslå årsakssammenhengen mellom programprioritering og prosjektvirksomhet. Som for andre av temaområdene i Arktisk Samarbeidsprogram, har politisk forpliktelse til bestemte prosjekter i mange tilfeller kommet forut for formuleringen av samarbeidsprogrammet og har sannsynligvis påvirket programmet. Det er ingen tvil om at de ulike AMAP-prosjektene, som samlet utgjør hovedinnsatsen på miljø- og energiområdet, står seg godt i forhold til flere av NMRs arktiske mål og prioriteringer. Disse prosjektene bygger nettverk mellom nordiske forskningsinstitusjoner, inngår i større, flerårige innsatser med deltakelse fra andre arktiske land og frambringer policy-relevant kunnskap innenfor profilerte saksområder. De bidrar dessuten til iverksetting av flere internasjonale avtaler som er gitt høy prioritet av de nordiske land, og setter et nordisk stempel på høyprofilert virksomhet under Arktisk Råd. I følge AMAP (2006c) har nordiske forskere og embetsmenn ved flere anledninger opptrådt samlet i spørsmål hvor representanter fra andre stater, blant dem Russland eller USA, har framført andre holdninger eller tolkninger av eksisterende data. Disse prosjektene har også utløst vitenskapelige oppfølgingsaktiviteter og dannet grunnlag for formulering av nordiske politiske prioriteringer. Hva angår prosjektet om fornybar energi, er hovedspørsmålet nå om resultatene vil oppmuntre regjeringer, energiselskaper eller internasjonale organisasjoner som EU, til å ta skrittet til å støtte en overgang til demonstrasjonsfasen.

4.6 Kultur, utdanning og opplæring, forskning og mobilitet Dette er en stor og uensartet kategori. Mange aktiviteter under de nordiske institusjonene på Færøyene, Grønland og Island dreier seg om kulturelt samarbeid og nettverksbygging innenfor den nordiske delen av Arktis. Disse aktivitetene inngår som nevnt ikke i den grafiske framstilling i avsnitt 3 fordi slike bevilgninger ikke er spesifisert i det foreliggende materialet. Et annet viktig middel for nordisk kulturelt samarbeid i Arktis er språkprogrammet Nordplus, som sikter mot å bevare og styrke det nordiske språkfelleskapet. Blant de største prosjektene finansiert i perioden 2003-05, er arbeidet med å produsere og oppdatere ordbøker og utviklingen av et samisk korrektureprogram for elektronisk tekstbehandling.³⁹

Et annet Nordplus-program har som formål å støtte nordisk mobilitet og nettverk i utdanningssektoren, herunder felles utvikling av kurs

og reisestøtte til lærere og studenter. Som det framgår av figur 2, er mange av disse mobilitetsstipendene små, men enkelte NMR-bevilgninger til utdanningsformål, for eksempel til Foreningen Norden på Island, har vært ganske store i perioden 2003–05.⁴⁰ Bortsett fra Nordplus Nabo, som er åpen for søknader fra Nordens naboland, er Nordplus-programmene i hovedsak rettet mot intern nordisk mobilitet. I praksis kan slike midler også støtte bredere, sirkumpolære nettverk, som det i tilknytning til Arktisk Universitet, ved at reiser innen Norden finansieres gjennom Nordplus mens aktiviteter som strekker seg utover den nordiske delen av Arktis, støttes gjennom north2north eller Barents-plus.⁴¹

Det siste året av Nordisk Arktisk Forskningsprogram, som løp fra 1999 til 2003, faller innenfor perioden som er gjennomgått her og dominerer blant NMRs prosjektaktiviteter i kultur- og forskningskategorien. Dette store og tematisk omfattende programmet, koordinert av Thuleinstituttet ved Universitetet i Oulo, har støttet 63 prosjekter innenfor det overordnede temaet 'hurtige forandringer i Arktis'. Tre brede områder sto sentralt: naturlige prosesser; biologisk mangfold og miljømessige trusler; samt levekår for arktiske innbyggere. NARP-aktiviteter har fremmet utviklingen av faglige nettverk, datainnsamling, modellarbeid og analyse av en rekke faglige problemstillinger. Ett av målene var å rekruttere unge forskere til det arktiske området, og et stort antall masterstudenter og doktorander var involvert. Ett av de tre internasjonale symposier og 21 av de 68 NARP-arbeidsmøter ble holdt i 2003, og så mange som 334 fagfelleverderte artikler er publisert innenfor rammene av dette programmet (Strand 2006:50).

En analyse om mulige gevinster ved større koordinering av nordisk forskning om klima- og miljøforandringer i Arktisk, og innenfor hvilke forskningsfelter slike eventuelle gevinster vil være størst, pågår under NMRs fagministerråd for utdanning og forskning. Analysen trekker blant annet på erfaringer og resultater fra NARP og ACIA.

4.7 Sammenheng og implikasjoner Selv om det er store forskjeller i tildelingene til temaområdene som er prioritert i Arktisk Samarbeidsprogram, er det bare området barn og unge som ikke har vært gjenstand for tre eller flere forholdsvis store prosjekter. De prosjektaktivitetene som er behandlet mer inngående i denne rapporten, er gjennomført på en kompetent og seriøs måte. Det er imidlertid stor varia-

sjon mellom prosjektene i innsats for å formidle resultatene i en form som er lett tilgjengelig for relevante brukere og et bredere publikum.

Mange av prosjektene har samlet data om bestemte forhold fra hele det arktiske området. Likevel er det gjort relativt få forsøk på å utnytte dette materialet i systematiske komparative studier med sikte på å trekke ut og vurdere lærdommer fra erfaringene som er gjort med ulike typer virkemiddelbruk i arktiske stater. Mer av slik sammenliknende analyse ville bidra til nordisk nytte. Flere prosjekter som krever datainnsamling i russisk del av Arktis, har støtt på betydelige problemer, noe som har sammenheng med den generelle innstramning av kontrollen over informasjon som skjer i dette landet. Konsekvensen for NMR-aktiviteter er at man bør sette ekstra mye inn på å finne fram til godt plasserte, høyt kompetente russiske samarbeidspartnere. Slik innsats kan forøvrig være svært viktig også i samarbeid som involverer andre deler av Arktis.

Betydelige NMR-midler har støttet kompetanseoppbygging og utvikling av nettverk på tvers av landegrenser, noe som ofte er vanskelig å finansiere fra andre kilder. En slik komplementaritet er verdifull, særlig hvis det gjøres grep innenfor prosjektene som øker sjansen for at den innsikten og de nettverkene som er skapt, får varig effekt. Når man skal vurdere søknader om, og resultater fra, denne type av virksomhet, bør oppfølgingsaktiviteter stå særlig sentralt.

5 NMR-redskaper for utvelgelse, oppfølging og evaluering av prosjekter

Dette avsnittet dreier seg om hvordan NMR velger ut søknader og følger opp arktiske prosjekter, herunder intern koordinering i NMR og formidling av resultater.

5.1 Komplementaritet med annen

arktisk innsats Et viktig virkemiddel for å sikre at NMRS arktiske virksomhet utfyller den som andre aktører utfører, er det årlige møtet mellom ledende representanter fra de fire største regionale institusjonene for internasjonalt samarbeid i nord: NMR, Barentsrådet, Østersjørådet og Arktisk Råd. Dessuten deltar NMRS generalsekretær på ministermøtene til Arktisk Råd, som avholdes hvert annet år, mens NMRS rådgiver for arktiske spørsmål vanligvis deltar på SAO-møtene.⁴² På SAO-møtene rapporteres også aktivitetene under Arktisk Råds arbeidsgrupper, så både Arktisk Sakkyndigkomité og Sekretariatet har god tilgang til informasjon om det sirkumpolære samarbeidet.⁴³ Som nevnt består ASK av de nordiske SAOene og embetsmenn på tilsvarende nivå fra Færøylene og Grønland. NMR har ikke formelt observatørstatus i Barentsrådet, men blir likevel regelmessig invitert til møtene i rådets embetsmannskomiteé, hvor NMRS rådgiver for samarbeidet med Russland deltar.⁴⁴

Et annet redskap for å minimere dobbeltarbeid og utløse potensiell synergi med virksomhet finansiert av andre enn NMR, er den viktige rollen Arktisk Sakkyndigkomité har i evalueringen av søknader til Arktisk Samarbeidsprogram. Anbefalingene ASK gir om prosjektstøtte blir som regel, men ikke alltid, fulgt av Nordisk Samarbeidskomité, som normalt har det siste ordet for denne delen av NMRS arktiske virksomhet.⁴⁵ ASK-medlemmers rolle i Arktisk Råd gjør dem særlig godt plassert for å oppdage potensielle forbindelser mellom foreslåtte nordiske satsninger og lignende prosjekter i andre arktiske land.

Å bruke en allerede eksisterende gruppe - Nordens arktiske sakkynndige som møtes jevnlig også i andre fora og med andre formål - er kostnadseffektivt og har en del klare fordeler. Det sikrer at det beslutende organ i NMR mottar råd av de høytstående embetsmennene som arbeider tettest med sirkumpolære saker. Flere prosjektledere uttrykker stor tilfredshet med NMRS relativt ubyråkratiske søknadsprosedyre, som blant annet innebærer ganske hurtige avgjørelser om bevilgning. Særlig de som har prosjekter med nær tilknytning til Arktisk Råd, framhever det som en styrke at søknadsevalueringen foretas av personer som er godt kjent med de prioriteringene som skjer innenfor dette høynivå-forumet.

En annen konsekvens av å basere søknadsevalueringen på ASK skal imidlertid også nevnes. Medlemmene av ASK er i hovedsak tjenestemenn fra utenriksdepartementene i Norden og har dermed bred kunnskap om arktiske spørsmål så vel som praktisk ekspertise på aktuelle internasjonale prosesser. Dette gjør dem godt egnet til å evaluere den politiske relevansen i et prosjekts overordnede målsetning - men ikke nødvendigvis kvaliteten på prosjektets utforming og deltakelse. Det er hvert enkelt ASK-medlems ansvar å trekke inn supplerende fagekspertise på nasjonalt nivå før bevilgningsmøter. I tillegg innhenter NMRS Arktis-rådgiver innspill fra andre fagministerråd, i praksis på rådgivernivå, før Sekretariatet utarbeider en prosjektoversikt til ASK med anbefalinger om støtte.

Mye tyder på at denne måten å trekke inn fagekspertise på, er mer effektiv for noen typer av prosjekter enn for andre. For vitenskapelige prosjekter, hvis verdi ikke kan avgjøres ut fra aktuelle politiske prioriteringer, er søknadsevaluering spesialisert og tidkrevende. Dette er grunnen til at stater gjerne etablerer store organisasjoner for å ivareta slike oppgaver og at slike nasjonale forskningsråd utarbeider retningslin-

jer for utlysninger og vitenskapelig fagfellevurdering. Den prinsipielle holdningen i NMRs fagministerråd for utdanning og forskning, og som deles av flere av ASKS medlemmer, er at alle forskningsbevilgninger fra NMR skal underlegges de samme strenge krav til vitenskapelig søknadsevaluering som gjelder tildelinger på nasjonalt og europeisk nivå.⁴⁶ Nasjonale forskningsråd blir trukket inn av ASK-medlemmene før bevilgningsmøter, men det ville være urealistisk å tro at den søknadsvurderingen som her skjer, er særlig grundig. Grundig fagfellebasert evaluering utført parallelt av forskningsråd fra alle syv land og områder som er representert i ASK, ville heller ikke vært noen effektiv ressursbruk.

Det finnes flere måter å styrke involveringen av supplerende ekspertise i vurderingen av søknadene til Arktisk Samarbeidsprogram, dersom dette skulle være ønskelig. Samtlige vil sannsynligvis gjøre prosessen mer tidskrevende og derfor dyrere. Én måte er å bestille ekstern fagfellevurdering av prosjektforslag, i det minste dersom ansøkte bevilgninger overstiger et visst nivå eller inneholder en vesentlig forskningskomponent. En kostnadseffektiv måte å evaluere forskningsprosjekter på kunne være å engasjere Nordforsk, NMRs organ for samarbeid mellom nasjonale forskningsråd i Norden. Hvis NMR betrakter Arktisk Samarbeidsprogram som et passende instrument for å finansiere arktisk forskning, bør et slikt initiativ overveies. Hvis derimot NMR anser involvering av ytterligere ekspertise som altfor kostbart fra et administrativt synspunkt, bør NMR gjøre det klart at Arktisk Samarbeidsprogram ikke vil bli brukt til å finansiere vitenskapelige forskningsaktiviteter med mindre de direkte støtter opp under spesifikke nordiske, politiske prioriteringer. En slik avklaring vil ikke nødvendigvis utelukke enkelte støtteaktiviteter for grunnforskning, som nettverksbygging, formidling og publisering.⁴⁷

På andre saksområder kan en annen tilnærming være mulig, for eksempel å styrke involveringen av NMRs fagministerråd og dermed utnytte den fagekspertisen som sitter i embetsmannskomiteer og arbeidsgrupper. En slik tilnærming ville ikke nødvendigvis berøre ASKS sentrale stilling. Eksempelvis kunne man be om en kortfattet uttalelse fra den av NMRs fagkomiteer eller arbeidsgrupper som er mest relevant for hver prosjektsøknad som er til behandling i ASK, i det minste når ansøkte midler overstiger et visst nivå. Det omvendte praktiseres allerede til en viss grad i dag: i senere år har de nordiske SAOene videregående positive evalueringer av prosjektsøknader som av budsjett-

messige årsaker ikke er støttet, til andre relevante finansieringskilder i NMR, oftest til miljøsektoren. I tillegg til å bringe inn ekspertise som utfyller den ASK selv besitter, kan større involvering av fagministerrådene bedre grunnlaget for koordinering av NMRS samlede arktiske virksomhet, innenfor og utenfor Arktisk Samarbeidsprogram. Dette kan i sin tur påvirke prosjektoppfølgningen positivt. Det er imidlertid vesentlige ulemper også, særlig at en slik tilnærming ville involvere enda flere høyere embetsmenn, som allerede er sterkt presset på tid, i arbeidet med å fordele midler som tross alt er ganske beskjedne. En dypere involvering av fagministerrådene utover sekretariatsnivået ville nok også, dersom den skulle gjennomføres seriøst, kreve avveining mellom ulike synspunkter blant de nasjonale representantene.

Alt tatt i betraktning er den nåværende ordningen - hvor hovedansvaret for å trekke inn sektorekspertise ligger på nasjonalt nivå med ASK-medlemmer som nav - sannsynligvis også den fornuftigste løsningen, i det minste for søknader som ikke krever evaluering av et prosjekts vitenskapelige verdi. Dagens ordning krever imidlertid at ASK-medlemmene får tilstrekkelig tid til å fordele søknadene til relevante nasjonale organer og innhente kommentarer og vurderinger. Dette innebærer at de bør motta søknadsmaterialet fra NMR i en form som (1) gir et raskt overblikk over innholdet, for eksempel en halv sides innholdsbeskrivelse av hver søknad; (2) gjør det lett å videresende de enkelte prosjektfilene til relevante forvaltnings- eller andre organer de ønsker å trekke inn i vurderingen; og (3) at dette skjer i god tid før ASK-møter. Disse betingelsene er bare delvis til stede i dag, spesielt når det gjelder tiden som er til rådighet for søknadvurdering på nasjonalt nivå forut for møtene som fordeler midlene.

5.2 Formidling av prosjektresultater til potensielle brukere Ansvar for å formidle viktige prosjektresultater til brukere og et bredere publikum, ligger hos prosjektlederne, men NMR støtter dette arbeidet på flere måter. De prosjektene som er gjennomgått i denne rapporten, har frambrakt interessant kunnskap som er rapportert via arbeidsmøter og konferanser, ved direkte tilbakemelding under feltarbeid, og mest håndgripelig gjennom rapporter publisert i eller utenfor NMRS serier. NMR har en tidsmessig webpolitikk, idet så godt som alle publikasjoner kan lastes fritt ned fra den nordiske hjemmesiden. Mange rapporter er også tilgjengelige i trykt utgave.

Et generelt inntrykk er at NMR legger forholdsvis lite press på arktiske prosjektledere når det gjelder formidling av resultater. Søknadsskjemaet som brukes for Arktisk Samarbeidsprogram krever ingen detaljert formidlingsplan, og selv om flere prosjektledere har fått vennlige påminnelser, ser det ikke ut til at prosjektpubliseringen følges nøye eller vurderes systematisk fra NMRS side. Det nye, webbaserede rapporterings-systemet kan brukes aktivt for et slikt formål. Flere prosjektdeltakere sier at de ville sette pris på mer direkte oppfordringer og anledninger til å presentere sine resultater i relevante nordiske fora, for eksempel gjennom seminarer som arrangeres innenfor rammene av NMR.

Tilsvarende er det en oppfatning blant mange av embetsmennene som deltar i evalueringen av søknader og tildelingen av midler, at de får lite tilbakemelding om hvordan prosjektene forløper og hvilke resultater som bringes fram. Slik informasjon er nok tilgjengelig, også på NMRS arktiske hjemmeside, men sjelden i den sammentrengte formen som ville gjøre det mulig for disse brukerne å holde seg oppdatert i forhold til et stort antall prosjekter – og ikke bare de få prosjektene hver enkelt av ulike grunner har særlig fokus på. Dette taler for at NMR ved avslutningen av ethvert arktisk prosjekt bør kreve, slik mange andre finansieringsinstitusjoner gjør, en konsis (for eksempel tosidert) rapport som i lett tilgjengelig form oppsummerer resultater og anbefalinger. Disse rapportene bør ikke bare gjøres tilgjengelig på Internett, men også formidles til ASK og andre relevante NMR-organer, herunder arbeidsgrupper og komiteer under fagministerrådene.

5.3 Prosjektrapportering og strategisk planlegging

I de siste par årene har administrativ rapportering av prosjekter gjennom Arktisk Samarbeidsprogram vært webbaseret og utført via et passordbeskyttet område kjent som NMR-portalen, med atskilt tilgang for prosjektledere, de som skal evaluere prosjektene, og andre. Dette systemet har vært kilde til betydelig frustrasjon blant mange prosjektledere. Det har vært vanskelig å finne og laste ned de riktige skjemaene og veiledningene, og mange har opplevd problemer med å laste opp framdrifts- og sluttrapporter og har fått utilstrekkelige eller upålitelige tilbakemeldinger i så måte. Det ser ut til at Sekretariatet har håndtert disse problemene, som antakelig skyldes innføringen av et relativt nytt system, på en positiv og fleksibel måte.

En viktig forbindelse finnes mellom dette administrative rapporterings-systemet og behovet for mer omfattende informasjon om de viktigste resultatene fra arktiske prosjekter, blant annet til relevante brukere innenfor NMR-sfæren. Dagens ordninger for fortløpende å vurdere arktisk prosjektvirksomhet, herunder hvor godt de understøtter målene NMR har satt seg for arktisk samarbeid, er ikke gode nok. Den årlige handlingsplanen under Arktisk Samarbeidsprogram, som er tilgjengelig på NMRS hjemmeside, presenterer NMRS mål og tematiske prioriteringer i Arktis og beskriver kort de prosjektene som er støttet det året. Selv om dette kan variere noe, finner man sjelden nærmere beskrivelse av hvilke brukere det enkelte prosjektet retter seg mot, hvilke resultater prosjektet tar sikte på å frambringe, eller tidsskjema for slike resultater. Den uensartede informasjon de ulike prosjektene gir under likelydende overskrifter, tyder på at prosjektbeskrivelsen er generert automatisk fra NMRS prosjektdatabase og deretter lett redigert. En slik framgangsmåte kan være kostnadseffektiv men fungerer bare godt dersom prosjektlederne som innrapporterer informasjonen, gis meget klare instruksjoner om hvilken type informasjon som skal leveres under hvert punkt og hvor mye som skal skrives. Dette ser ikke ut til å være situasjonen for øyeblikket. I tillegg er det, som vist i avsnitt 3, betydelig forbedringspotensial når det gjelder innrapportering av arktiske aktiviteter fra NMRS fagministerråd.

Det er derfor ikke overraskende at de årlige handlingsplanene under Arktisk Samarbeidsprogram i svært liten grad vurderer hva som er oppnådd i prosjektene: vesentlige funn og hvordan resultatene er formidlet eller tatt i bruk. Hvis en del av den årlige handlingsplanen kunne inneholde framdriftsrapporter (ca på 1/3 side) fra pågående prosjekter så vel som de tosidens rapporter med oppsummering av resultater og anbefalinger NMR bør kreve for avsluttede prosjekter, ville dette gi grunnlag for ASK til å foreta årlige prioriteringer innenfor de brede områdene som er definert i Arktisk Samarbeidsprogram. Dermed ville man, uten store kostnader, være bedre i stand til å foreta strategiske overveielser som en kontinuerlig aktivitet enn hva tilfellet er i dag.

5.4 Nordisk Ministerråds arktiske profil Ett av NMRS mål er å gjøre sine arktiske aktiviteter mer synlige, og NMRS arktiske hjemmeside er et viktig redskap i så måte. Hjemmesiden er god og informativ og gir tilgang til en lang rekke publikasjoner og nyhetsrapporter. En-

kelte brukere påpeker rom for forbedring: Gitt kompleksiteten i NMRS struktur, herunder dets mange ulike finansieringskilder, kan hjemmesiden være et godt sted å sette søkelys på andre av NMRS programmer og handlingsplaner som er relevante for Arktis. Enkelte er også av den oppfatning at den arktiske hjemmesiden hovedsakelig brukes av personer som allerede er godt kjent med det nordiske samarbeidets arktiske dimensjon. Derfor burde den webansvarlige undersøke mulighetene for å etablere lenker fra så mange globale eller regionale hjemmesider med arktisk relevans som mulig, og også sikre at disse lenkene bringer interesserte brukere direkte til den arktiske hjemmesiden. I dag blir de som for eksempel kommer fra Arktisk Råds hjemmeside lenket til NMRS generelle hjemmeside. Man kan ikke ta for gitt at alle vil oppdage at det finnes en egen arktisk webside under menypunktet 'internasjonalt samarbeid'. På den arktiske hjemmesiden bør det også plasseres lenker til de mest framtreddende rapporter om arktiske forhold som har mottatt støtte fra NMR, men er publisert eksternt, og som det er mulig å laste ned fra andre hjemmesider. Opplagte eksempler er de ulike AMAP-rapportene om miljøtilstanden i Arktis og *Arctic Human Development Report*. Dette ville kombinere formidling med NMR-profilering: lenkene bør forbindes med korte tekster som forklarer bidragene NMR har gitt. Selv om slike bidrag gjerne er nevnt i rapportenes forord, kan man trygt anta at mange lesere hopper over disse delene av teksten.

NMRS orientering mot sirkumpolære prosesser later til å være stigende. Belegg for dette finnes i den særlige oppmerksomhet Arktisk Samarbeidsprogram vier Arktisk Råd, og Nordens rolle i dette rådet, som faktisk er enda mer slående i samarbeidsprogrammet for 2006–08 (NMR 2006a) enn i de foregående. Mye tyder på at de nordiske SAOene legger økende vekt på de mulighetene Arktisk Samarbeidsprogram, og andre NMR-aktiviteter, gir til å understøtte nordiske initiativ innenfor Arktisk Råd med konkrete prosjekter. Salekhard-deklarasjonen fra det femte ministermøtet under Arktisk Råd i 2006 bærer bud om at denne satsningen også fremmer NMRS synlighet i dette viktige forumet. De arktiske ministrene '[w]elcome the joint efforts of the Arctic Council and the Nordic Council of Ministers to establish a dialogue at the appropriate levels of government to further define the scope of co-operation in education and research' og understreker betydningen av 'increased co-operation with regional bodies, such as the Nordic Council of Ministers... and acknowledge their contribution to circumpolar co-operation',

and '[a]ppreciate the increased financial contribution of the NCM to the Arctic Council activities and Working Groups' projects'. Ingen tidligere arktisk ministerdeklarasjon har gitt så mye oppmerksomhet til NMR.

Ettersom formannskapet for Arktisk Råd de kommende seks år vil ligge hos et nordisk land, er de institusjonelle betingelsene for å øve innflytelse på utviklingen i dette sirkumpolære forumet særlig gunstige – selvsagt innenfor de rammer som settes ved at Arktis Råd inkluderer to av verdens fremste stormakter.

5.5 Sammendrag og implikasjoner Prosedyren for utvelgelse av nordiske prosjektforslag gjennom Arktisk Samarbeidsprogram er i hovedsak basert på NMRS Arktiske Sakkyndigkomité og fungerer særlig godt for søknader som knytter an til det sirkumpolære samarbeidet under Arktisk Råd. Den er ikke like godt egnet til å sikre tilfredsstillende evaluering av forskningssøknader, med mindre disse sikter mot å avklare forhold som har direkte betydning for de politiske og andre prosessene medlemmene av ASK arbeider med. Ekstern faglig ekspertise bringes inn i evalueringsprosessen, særlig på nasjonalt nivå. For at denne ordningen skal være effektiv, må det gis mer tid enn hittil fra ASK-medlemmene mottar søknadene til de skal drøftes på tildelingsmøter. Mer aktiv bruk av framdrifts- og prosjektrapporter, som allerede avkreves prosjektledere, i de årlige handlingsplanene under Arktisk Samarbeidsprogram vil sette ASK bedre i stand til fortløpende å evaluere hva som er oppnådd i forhold til NMRS mål og prioriteringer. Slik bruk av rapportene vil kreve tydeligere instruksjoner om type informasjon, lengde og språklig form, men det ekstra arbeidet vil fortrinnsvis falle på prosjektledere og vil ikke være urimelig. Årlig rapportering fra fagministerrådene om deres arktiske virksomhet vil også styrke det strategiske arbeidet.

NMR understøtter formidling av prosjektresultater, ikke minst gjennom sin arktiske hjemmeside og flere publikasjonsserier. Presset som utøves på prosjektlederne for å stimulere til formidling og publisering er relativt lett. Det stilles ikke generelle krav om at prosjekter skal munne ut i konsise og lett leselige rapporter som oppsummerer resultater og anbefalinger. NMRS orienterer seg stadig mer mot sirkumpolære prosesser og får uttelling for dette i form av økende synlighet innenfor det fremste forumet for sirkumpolært samarbeid, Arktisk Råd.

De finansielle bidragene NMR har gitt til noen av Arktisk Råds største suksesser, kunne med fordel vært mer framhevet på dets egen arktiske hjemmeside.

Anbefalingene som følger av denne diskusjonen av hvordan NMR kan styrke sin evne til å utfylle annen arktisk virksomhet, formidlingen av resultater, administrativ og politisk oppfølging, strategisk planlegging, så vel som NMRS allmenne synlighet i arktisk politikk, medfører i sum en del ekstra oppgaver for Sekretariatet. For tiden er det kun avsatt en 30 prosent rådgiverstilling og en 30 prosent koordinatorstilling til Arktis, og dette er allerede i dag utilstrekkelig. I betraktning av de nye oppgavene denne rapporten anbefaler, og saksområdets tverrsektorielle natur, er det mye som taler for at disse deltidsstillingene bør utvides til fulle stillinger for derigjennom å øke mulighetene for å realisere nordisk nytte i Arktis.

6

Anbefalinger

Anbefalingene som gis i dette avsnittet, er flere og mer detaljerte enn dem som inngår i det oppsummerende avsnittet som innleder denne rapporten.

For å avklare arbeidsdelingen mellom Arktisk Samarbeidsprogram og nmrs fagministerråd, bør NMR:

- *Avgjøre* om det er hensiktsmessig å bruke Arktisk Samarbeidsprogram for å finansiere rent nordisk samarbeid, slik man har gjort i 2003-05, eller om programmet kun skal benyttes for aktiviteter som støtter felles nordiske interesser i bredere samarbeid, som det under Arktisk Råd eller den Euro-Arktiske Barentsregionen. Skulle NMR velge det siste, vil dette innebære at søknader for rene nordiske prosjektaktiviteter henvises til NMRS sektorprogrammer og fagministerråd.
- *Uttale tydeligere* at Arktisk Samarbeidsprogram ikke er ment å finansiere forskningsprosjekter, med mindre slike prosjekter er underlagt fagfelleevaluering på nordisk nivå eller skal skaffe til veie kunnskap som har direkte nytte for medlemmene av ASK i deres bestrebelser på å fremme nordiske prioriteringer i arktisk samarbeid.

- *Legge flere lenker på NMRS arktiske hjemmeside til andre søknadsmuligheter som er relevante for de prioriteringene NMR har definert for sitt arktiske arbeid. Med tanke på det brede spekteret av arktiske satsningsområder og de begrensede midlene som er til rådighet gjennom Arktisk Samarbeidsprogram, er det viktig å utløse aktiviteter gjennom andre NMR-programmer og instrumenter, særlig for rent nordisk virksomhet.*

For å sikre optimal bruk av tilgjengelig ekspertise i evalueringen av prosjekter, bør NMR:

- *Sikre at prosjektsøknadene overleveres ASKs medlemmer i en form som gjør det lett å fordele hver enkelt søknad til relevant nasjonal fagekspertise; medlemmene må få søknadene godt i forkant av ASK-møtene som skal behandle dem for å muliggjøre forsvarlig evaluering og avveining på nasjonalt nivå.*
- *Undersøke mulighetene for å gi ASK en formell medrådgivende rolle i behandlingen av søknader som ASK vurderer som gode og relevante, men av budsjettmessige årsaker oversender til fagministerrådene. En slik formalisering kunne sikre at ASKs evalueringstalelse kommer med i vurderingen under den aktuelle komiteen og ville aktivere den forpliktelsen andre fagministerråd har til å ta hensyn til arktiske programprioriteringer når de fordeler midler til nordiske aktiviteter.*

For å styrke den interne NMR-koordineringen og fremme strategiske planlegging, bør NMR:

- *Innføre årlig rapportering fra fagministerrådene om deres arktiske aktiviteter, ordnet etter NMRS prioriteringer for Arktis. Dette vil øke oppmerksomheten om disse prioriteringene i andre deler av NMR og forbedre mulighetene for koordinering av nordisk og bredere basert arktisk virksomhet.*
- *Utvide syklusen for Arktisk Samarbeidsprogram fra tre til fire år og dermed fra 2008 bringe programmet tidsmessig i takt med flere tilliggende NMR-programmer, som bærekraftig utvikling og fiskeri, jordbruk, skogsbruk og levnetsmidler, og på den måten forbedre vilkårene for samarbeid.*

- *Gi tydeligere instruksjoner i søknadsskjemaet om hvilken informasjon som skal gis i feltet 'Prosjektoppsummering' (eksempelvis tittel på prosjektet, ansøkt sum, deltakere, mål, aktiviteter, resultater og tidsskjema) og angi lengdebegrensing (eksempelvis ½ trykt side). Det bør komme klart fram at innholdet i dette feltet vil bli brukt i en oversiktspakke som skal sendes Arktisk Sakkyndigkomité som del av søknadsevalueringen og at innholdet vil gjengis i den årlige handlingsplanen hvis prosjektet tildeles midler.*
- *Forlange en konsis sluttrapport med resultater og anbefalinger fra ethvert NMR-støttet prosjekt og plassere disse, sammen med framdriftsrapporter fra pågående prosjekter og rapportering fra fagministerrådene, i de årlige handlingsplanene under Arktisk Samarbeidsprogram. Sluttrapportene bør være lett leselige, korte (eksempelvis 2 trykte sider) og inneholde informasjon om hvilke institusjoner som er involvert og hvor store midler som er brukt, hvilke problemer som er tatt opp, vesentlige funn og andre resultater, formidlingsaktiviteter, oppfølging og eventuelt informasjon hvorfra en mer utfyllende rapport kan nedlastes. Likeledes bør NMR instruere prosjektledere til å gi sine framdriftsrapporter en form og en lengde (eksempelvis 1/3 trykt side) som gjør dem egnet for å inngå i den årlige handlingsplanen under Arktisk Samarbeidsprogram. Sammenstilt med rapporter fra fagministerrådene om deres arktiske virksomhet, ville slike slutt- og framdriftsrapporter bidra til å gjøre den årlige handlingsplanen til et godt virkemiddel for strategisk planlegging og formidling av prosjektresultater.*
- *Foreta årlige prioriteringer innenfor Arktisk Samarbeidsprogram ut fra hvor godt tidligere og pågående prosjekter dekker programets bredde og samsvarer med aktuelle politiske utfordringer. Slike årlige prioriteringer kan skrives inn i handlingsplanen og publiseres på den arktiske hjemmesiden. For potensielle søkere vil dette klargjøre hvilke prosjekttemaer som vil gi størst sjanse for gjennomslag. For NMR vil det forbedre presisjonen av Arktisk Samarbeidsprogram som instrument for å oppnå nordisk nytte. Siden tematisk dekning og politisk relevans kun er to av flere kriterier for nordisk nytte, bør slike årlige prioriteringer likevel ikke være til hinder for å støtte søknader mot andre deler av Arktisk Samarbeidsprogram.*

For å øke formidlingen av resultater og høyne NMRs arktiske profil, bør NMR:

- *Etterspørre i søknadsskjemaet ikke bare hvem som er potensielle brukere av prosjektet men også hvordan resultater skal formidles til ulike brukere.*
- *Publisere de konsise sluttrapportene med resultater og anbefalinger som NMR bør forlange fra ethvert prosjekt, på NMRs arktiske hjemmeside og dessuten fordele dem til relevante fagkomiteer og arbeidsgrupper innenfor NMR.*
- *Legge lenker på den arktiske hjemmesiden til de mest framtreddende rapporter om arktiske spørsmål som er medfinansiert av NMR, men er publisert eksternt og kan nedlastes fra andre hjemmesider – som AMAPs miljøtilstandsrapporter og Arctic Human Development Report. Slike lenker bør ledsages av korte tekster som forklarer NMRs bidrag.*
- *Øremerke midler til å arrangere regelmessige (for eksempel årlige) brukerrettede seminarer med utgangspunkt i arktisk prosjektvirksomhet som mottar støtte fra NMR. Seminarene bør være tilstrekkelig kompakte, både tematisk og i varighet, til å fange tidspressede brukeres interesse. Lokalisering av seminarer kan gå på omgang mellom de nordiske land og områder. I tillegg til å profilere NMRs arktiske virksomhet utad, vil slike seminarer også styrke forbindelsene mellom dem som deltar i NMRs arktiske virksomhet og dermed bidra til videre samarbeid om utviklingen i Arktis.*

For å kunne iverksette disse ulike anbefalingene, bør NMR:

- *Øke de administrative ressursene som tildeles dets arktiske arbeid, fra de nåværende 30 prosent av en rådgiverstilling og 30 prosent av en koordinatorstilling til to fulle stillinger.*
- *Avsette nødvendige ressurser for å sikre at det webbaserte systemet for administrativ prosjektrapportering 'portalen' har en oversiktlig struktur og høy teknisk pålitelighet.*

Referanser

AHDR (2004). Arctic Human Development Report. Akureyri: Stefansson Arctic Institute, under the auspices of the Icelandic Chairmanship of the Arctic Council, 2002-2004.

AMAP (2004). Persistent Toxic Substances: Food Security and Indigenous Peoples in the Russian North. Oslo: Arctic Monitoring and Assessment Programme. www.amap.no

AMAP (2006a). Assessment of Oil and Gas Activities in the Arctic: Process and Outline Content. Oslo: Arctic Monitoring and Assessment Programme. www.amap.no

AMAP (2006b). Application for Support to the preparation of the AMAP assessment reports on oil and gas in the Arctic and on Acidification and Arctic Haze, to be presented to the Arctic Council Ministerial meeting in 2006. www.norden.org

LEMGART, MARIE-LOUISE & ØYSTEIN ULLEBERG (2005). Muligheter for fornybare energisystemer og hydrogenteknologi i Vest-Norden: energiplanlegging og systemstudier. *TemaNord* 2005: 555. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (1999). Nordic Action Plan to Protect the Natural Environment and Cultural Heritage of the Arctic - Greenland, Iceland and Svalbard. Nord 1999: 029. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2003a). Nordic Council of Ministers' Co-operation Programme with the Arctic: Action Plan 2003. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2003b). Framework Action Plan for Children and Young Adults in the Nordic Region's Adjacent Areas: Action plan for 2004. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2004a). Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram med Arktis. Handlingsplan 2004. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2004b). Nordiska ministerrådet. Planer och budget 2005. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2004c). Labour-market Services in the Nordic Periphery. ANP 2004:727. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2006a). Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram. Handlingsplan 2006. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NMR (2006b). Nordisk strategi for klima og miljøgifter i Arktis. ANP 2006:788. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

NIELSEN, ROLF HAUGAARD (2006). Natur- og kulturmiljø i Arktis: Grønland, Island og Svalbard. *TemaNord* 2006:535. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

SALEKHARD Declaration on the Occasion of the Tenth Anniversary of the Arctic Council, the Fifth Arctic Council Ministerial Meeting, 26 October 2006. www.arctic-council.org

STRAND, KARI (2006). Rapid Changes in the Arctic: Results Book for the Nordic Arctic Research Programme. *TemaNord* 2006:568. København: Nordisk Ministerråd. www.norden.org

ULVEVADET, BIRGITTE & KONSTANTIN KLOKOV (eds 2004). Family-Based Reindeer Herding and Hunting Economies, and the Status and Management of Wild Reindeer/Caribou Populations. Tromsø: Centre for Saami Studies, University of Tromsø.

Vedlegg 1: Mandat for evaluering af Nordisk Ministerråds samarbejde 2003-05

Baggrund

1. Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram stammer fra 1996 og baserer sig på Ministerrådsforslaget B 157/m fra 1995. Indsatsen i Arktis var frem til 2002 en organisatorisk del af Ministerrådets Nærområdeprogram, men fra og med 2003 blev det Arktiske samarbejdsprogram udskilt for at opnå større synlighed. Det seneste 3-årige program løb i perioden 2003-2005 og havde et årligt budget som steg fra 5,6 MDKK i 2003 til 7,0 MDKK i 2005.
2. Også udenfor det arktiske samarbejdsprogram bedrives der virksomhed i Arktis af betydning i nordisk regi, og dette gælder især på forsknings og uddannelsesområdet såvel som indenfor miljøsam arbejdet.
3. NSK besluttede den 5. april 2006 at ministerrådets samlede arktiske samarbejde skal evalueres. Dette mandat sætter rammerne for evalueringen og angiver de problemstillinger og forhold Nordisk Ministerråd ønsker belyst og vurderet.

Formålet med evalueringen

4. Formålet med evalueringen er at afspejle hvorledes det arktiske samarbejde er blevet gennemført i perioden 2003-2005 i forhold til ministerrådets arktiske målsætninger samt at evaluere de opnåede resultater. Evalueringen tager udgangspunkt i en sammensætning af de Arktiske aktiviteter som er gennemført af Nordisk Ministerråds Sekretariat.

Aspekter der ønskes belyst

5. Arbejdet skal omfatte ministerrådets samlede virke i Arktis i perioden 2003-2005. Evalueringen skal således forholde sig dels til projektaktiviteterne under det arktiske samarbejdsprogram og dels de medfinansierede eller parallelle aktiviteter som blev gennemført af de respektive fagministerråd i samme periode.
6. Arbejdet skal føre til en samlet oversigt af alle ministerrådets Arktiske aktiviteter i perioden 2003-2005. Oversigten skal angive hvilke fagministerråd som har været ansvarlig for finansieringen af projekterne, størrelsen på støtten (NMR's bidrag ud af det samlede projektbudget) samt opstille samtlige projekter i forhold til det arktiske samarbejdsprogram 2003-05 overordnede hovedmålsætninger.
7. Ud fra den samlede projektportefølje ønskes en generel vurdering af de arktiske resultater beskrevet samt en vurdering af hvorledes disse har bidraget til at støtte op om målene i det arktiske samarbejdsprogram og skabe en nordisk nytteværdi i Arktis. Det vil være konsulenten (se nedenfor pkt. 13) som udvælger illustrative eksempler på projekter til at underbygge evalueringen, og der skal lægges særlig vægt på gennemførelsen af det arktiske samarbejde, resultaterne og den videre opfølgning
8. Evalueringen skal omfatte anbefalinger til hvordan ministerrådets Arktiske arbejde kan indrettes til at komplementere de betydelige nationale og andre internationale indsatser i Arktis, hvordan statusrapporter og endelige publikationer kan præciseres og forbedres, samt sikre at resultaterne af aktiviteterne føres videre ind i den politiske proces. De centrale anbefalinger bør indrettes til hvordan ministerrådets arktiske profil kan øges og hvordan den nordiske nytteværdi i Arktis kan konsolideres.

Overlap med forskningsanalyse

9. En stor del af Nordisk Ministerråds indsatser i Arktis angår forskning eller er forskningsrelateret. Dette gælder såvel indenfor

det arktiske samarbejdsprogram såvel som i virksomheden i de enkelte fagministerråd. Nordisk Råd har rekommanderet at Nordisk Ministerråd øger sin satsning på forskning om klima- og miljøforandringer i Arktis (Rek. 18/2005).

10. Nordisk Ministerråd agter at imødekomme denne rekommandation ved, at der under fagministerrådet for uddannelse og forskning (MR-U) gennemføres en analyse af kundskabs- og koordineringsbehovet samt forudsætningerne for en fortsat og langsigtet nordisk forskningssatsning på klima- og miljøforandringer i Arktis samt disse forandringers konsekvenser for befolkningerne i regionen.
11. MR-U's evaluering af forskning om klima- og miljøforandringer i Arktis skal udmunde i forslag til hvordan den videnskabelige relevans i forsknings-projekter kan sikres, også indenfor rammerne af det arktiske samarbejdsprogram. Midlerne til dette forstudie skal dækkes dels af det Arktiske Samarbejdsprogram 2006 og dels af MR-U.
12. Ved evalueringen af ministerrådets samlede arktiske indsats bør konsulenten orientere sig i forhold til MR-U's ovennævnte analyse af forskningsindsatserne i Arktis, og om muligt, komme med forslag til hvordan forskningsindsatserne på bedst mulig vis indpasses i ministerrådets samlede arktiske arbejde.

Udførelse og tidsplan

13. Evalueringen skal gennemføres af en konsulent fra et anerkendt samfundsvidenskabeligt forskningsinstitut eller konsulentfirma med erfaring indenfor evalueringer og arktiske forhold i henhold til dette mandat. Konsulenten kan til brug for evalueringen gennemføre interviews med de nordiske landes arktiske sagkyndige, rådgivere og afdelingschefer i NMRS, projektledere for afsluttede projekter samt andre relevante aktører.
14. Konsulenten bør påbegynde sit arbejde umiddelbart efter NSK's godkendelse af dette mandat på mødet den 13. juni 2006. Arbejdet

skal føre til et rapportudkast som forelægges NMR senest den 10. september 2006, med sigte på at rapportudkastet kan drøftes på NSK mødet den 4. oktober 2006.

15. Det vil være NSK som endelig godkender evalueringen af ministerrådets arktiske samarbejde.

Finansiering

16. Finansieringen af evaluering vil dækkes af eventuelt ubrugte midler fra budgetrammen for 2005 og fra budget 2006 for det arktiske samarbejdsprogram under rammen for Nabolandspolitik. Udgifter til rejser, køb af tjenester, trykning m.m. skal dækkes af den samlede projektramme som maksimalt må udgøre 250.000 DKK.

Vedlegg 2 : Liste over intervjuede personer

Nordiske embetsmenn

- Baldursson, Ragnar: Islands utenriksdepartement, medlem av Arktisk Sakkyndigkomité, intervjuet 1. november 2006
- Engell, Mikaela: Danmarks utenriksdepartement, medlem av Arktisk Sakkyndigkomité, intervjuet 19. oktober 2006
- Ising, Tore: Norges miljøverndepartement, leder av Arktisk Styringsgruppe, Handlingsplan for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis (2000-05), intervjuet 7. november 2006
- Lindroos, Bo: Finlands utenriksdepartement: tidligere avdelingsjef for NMRS avdeling for miljø og ressurser, intervjuet 2. november 2006
- Mortensen, Kaj P.: Færøyenes utenriksdepartement, medlem av Arktisk Sakkyndigkomité, intervjuet 17. oktober 2006
- Ödmark, Helena: Sveriges utenriksdepartement, medlem av Arktisk Sakkyndigkomité, intervjuet 9. november 2006
- Rosenberg, Stein Paul: Norges utenriksdepartement, varamedlem av Arktisk Sakkyndigkomité, intervjuet 17. oktober 2006 og 10. november 2006
- Søndergaard, Jørgen: Grønlands Hjemmestyre i Danmark, medlem av den Nordiske Samarbeidskomité, intervjuet 26. oktober og 14. november 2006
- Ulfstedt, Erik: Finlands utenriksdepartement, medlem av Arktisk Sakkyndigkomité, intervjuet 31. oktober 2006

NMR Sekretariat og arbeidsgrupper

- Ammendrup, Jon: Danmarks Fiskeriundersøgelser, sekretær, NMRS Arbeidsgruppe for Miljø og Fiskeri, e-post korrespondanse 12. oktober 2006

- Bock, Nikolaj: rådgiver for arktiske spørsmål, NMR, intervjuet 13. september 2006 og 13. november 2006
- Møller, Hans Skotte: Skov- og Naturstyrelsen i Danmark, sekretær, NMRs Arbeidsgruppe for Natur, Friluftsliv og Kulturmiljø, intervjuet 24. oktober 2006
- Titlestad, Gard: avdelingssjef for Avdelingen for utdanning, forskning og informasjons- og kommunikasjonsteknologi, intervjuet 14. november 2006

Prosjektledere og koordinatører

- Alfsen, Knut: Statistisk Sentralbyrå, Norge, intervjuet 18. oktober 2006
- Egereva, Daria: Russian Association of Indigenous Peoples of the North, Siberia and Far East, intervjuet 27. oktober 2006
- Forss, Mikael: Nordisk Energiforskning, intervjuet 16. oktober 2006
- Glømsrød, Solveig. Statistisk Sentralbyrå, Norge, e-postkorrespondanse 9. og 10. november 2006
- Kullerud, Lars: Arktisk Universitet, intervjuet 14. november 2006
- Poppel, Birger: Grønlands Universitet, tidligere Grønlands Statistikk, intervjuet 27. oktober 2006
- Reiersen, Lars-Otto: Arctic Monitoring and Assessment Programme, intervjuet 13. oktober 2006
- Sloan, Lindis: Kvinneuniversitetet Nord, Norge, intervjuet 6. november 2006
- Ulvevadet, Birgitte: Institutt for Biologi, Universitetet i Tromsø, Norge, tidligere ved Senteret for Samiske Studier på samme universitet, intervjuet 19. oktober 2006

Vedlegg 3 : NMR-bevilgninger med relevans for arktisk prosjektvirksomhet, 2003-05

Dette vedlegget inneholder tre tabeller, én for hver av bevilgningskategoriene som er gitt i tabell 1 i denne rapport (avsnitt 3.2). Tabellene er basert på materiale fra NMRs Sekretariat.⁴⁸

VEDLEGG 3, TABELL A Prosjektaktiviteter spesifisert som arktiske og finansiert av NMRs Arktiske Samarbeidsprogram 2003-05, sortert etter satsningsområde (totalt 15,9 millioner DKK)

BEVILGNINGER ANGITT SOM TILDELINGER TIL ARKTISK PROJEKTVIRKSOMHET				
Aktivitet	NMR bevilgning⁴⁹ (1000 DKK)	Total budsjett⁵⁰ (1000 DKK)	Ansvarlig forvaltnings organ (2003-05)	NMR fag-område
Velferd, herunder helse og likestilling				
Arctic Human Development Report	1.190	4.547	Stefansson Arctic Institute (Iceland)	MR-SAM ⁵¹
Comparative Arctic living conditions	1.040	3.741	Grønlands Statistikk	MR-SAM
Women's participation in decision-making process in Arctic fisheries management	200	3.281	Kvinneuniversitetet Nord (Norge)	MR-SAM
Women and resource management in the rural North	270	3.504	Kvinneuniversitetet Nord (Norge)	MR-SAM
Developing Journal of Circumpolar Health	1.100	3.400	Center for Arctic Medicine (Finland)	MR-SAM
Barn og unge				
Capacity building of Russian indigenous people for building a sustainable future	190	279	RAIPON, ⁵² Russia	MR-SAM
Næringsliv				
Reindeer husbandry and wild reindeer	1.000		Senter for samiske studier, Univ. i Tromsø, Norge	MR-SAM MR-FJSL ⁵³
The Economy of the North	730	4.060	Statistisk sentralbyrå, Norge	MR-SAM

VEDLEGG 3, TABELL A

BEVILGNINGER ANGITT SOM TILDELINGER TIL ARKTISK PROJEKTVIRKSOMHET				
Aktivitet	NMR bevilgning (1000 DKK)	Total budsjett (1000 DKK)	Ansvarlig forvaltnings organ (2003-05)	NMR fag-område
Bærekraftig ressursbruk				
Database on seabird colonies	100	105	NFK, ⁵⁴ NMD ⁵⁵	MR-M ⁵⁶
Protection criteria for geological formations and cultural heritage sites	560	560	NFK	MR-SAM MR-M
Representative selection of Arctic cultural environments	300	300	NFK	MR-SAM MR-M
Monitoring transport attrition of our natural and cultural heritage in the Arctic	166	166	NFK, NMD	MR-SAM MR-M
Integration of environmental concerns in research and education	600	600	NFK	MR-SAM MR-M
Nature guides in the Arctic	600	600	NFK	MR-SAM MR-SAM
The Pasvik programme - Environmental monitoring in border area of Finland, Norway and the Russian Federation	396	11.961	Fylkesmannen i Finnmark, Norge	MR-SAM
Oil pollution in northern marine areas and organisms	930	3.160	Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP)	MR-SAM
International Arctic oil and gas symposium 2005	200		AMAP	MR-SAM
Miljø og energi				
Strengthening the role of indigenous communities in environmental protection	400		RAIPON, Russia	MR-SAM
Relationship between pollution and health conditions for Arctic populations	400	2.300	AMAP	MR-SAM
Lifestyle, local pollution, human health of Arctic indigenous peoples	500	700	AMAP	MR-SAM
Persistent Organic Pollutants (POPs) in ringed seals in Northwestern Russia	300	590	AMAP	MR-SAM
Ringed seals exposure to POPs	206		MIFI ⁵⁷	MR-SAM
Assessment of effects attributable to climate change and uv radiation in northern areas	400	1.295	AMAP	MR-SAM

VEDLEGG 3, TABELL A

BEVILGNINGER ANGITT SOM TILDELINGER TIL ARKTISK PROJEKTVIRKSOMHET

Aktivitet	NMR bevilgning (1000 DKK)	Total budsjett (1000 DKK)	Ansvarlig forvaltnings organ (2003-05)	NMR fag-område
ACIA International scientific symposium on climate change in the Arctic	200	1.600	AMAP	MR-SAM
Effects of climate change on transport of contaminants to the northern areas	450	555	AMAP	MR-SAM
Circumpolar contaminants, communicating results	430	480	Indigenous Peoples' Secretariat	MR-SAM
Renewable energy systems in the West Nordic Region	1.795	3.165	Nordisk Energiforskning	MR-SAM MR-ENERGY ⁵⁸
Kultur, utdanning og læring, forskning og mobilitet				
Teach the teachers, Barents Virtual University	28	102	Pomor State University, Russia	MR-SAM
Co-ordination of Observation and Monitoring of the Arctic for Assessment and Research (COMAAR)	240			MR-SAM
Change and variability	293			MR-SAM
Northern Research Forum - workshops	226	487	University of Akureyri, Iceland	MR-SAM
Nordic research co-operation, International Polar Year (IPY) 2007-08	442	496	Grønlands Universitet	MR-SAM
Nordic Arctic Research Planning Workshop	300		RAIPON, Russia	MR-SAM
Workshop on Arctic Council Information and Communication Technology Network	85		Kemi-Tornio Polytechnic (Finland)	MR-SAM
Second International Conference on Arctic Research Planning	85			MR-SAM

VEDLEGG 3, TABELL B Prosjektaktiviteter spesifisert som arktiske og finansiert fra andre NMR-kilder, 2003-05, sortert etter prioritert område (totalt 20,4 millioner DKK). Denne tabellen lister ikke opp prosjekter som er delfinansiert med Arktisk Samarbeidsprogram og allerede spesifisert i tabell A

BEVILGNINGER ANGITT SOM TILDELINGER TIL ARKTISK PROJEKTVIRKSOMHET				
Aktivitet	NMR bevilgning (1000 DKK)	Total budsjett (1000 DKK)	Ansvarlig forvaltnings organ (2003-05)	NMR fag-område
Velferd, herunder helse og likestilling				
Expert meeting regarding function/ structure of labour-market services in the North Atlantic	200			MR-A ⁵⁹
Red House Greenland	250		Ostgrönland-Hilfe e.V.	MR-S ⁶⁰
Barn og unge				
Næringsliv				
Skills in the workforce of West Nordic Region - workforce supply and demand in Greenland	1.447			MR-A
Development of the Northern Network - Circumpolar Agricultural Association	50			MR-FJSL
Bærekraftig ressursbruk				
Effects of trawling and seafloor dredging	515	515	NFK	MR-M
Brochure on over-grazing and erosion	150	150	NFK	MR-M
Indirect interests in fishery management	125			MR-M
Miljø og energi				
Nordic Arctic Working Group ⁶¹	500	500	NMR	MR-U ⁶²
Local Agenda 21 idea workshops	400			MR-M
Idea booklet and Idea website for municipalities about Local Agenda 21	260			MR-M
Best Available Technologies in small-boat harbours (Clean boat life)	300			MR-M
Mini-power plants in sparsely populated areas	380			MR-SAM MR- ENERGI
Kultur, utdanning og læring, forskning og mobilitet				
Travel scholarship to Siberia, 2005	30	50	Norden Institut i Grönland/ NAPA	MR-K ⁶³

VEDLEGG 3, TABELL B

BEVILGNINGER ANGITT SOM TILDELINGER TIL ARKTISK PROJEKTVIRKSOMHET				
Multi-cultural Nordic Festival, 2003 ⁶⁴	100	2.177	Norden Institut i Grønland/ NAPA	MR-K
Crossroads, Nordic tour, 2004 ⁶⁵	220	2.534	Norden Institut i Grønland/ NAPA	MR-K
University of the Arctic, vcs Core Web	200			MR-U
Nordisk nettverk for voksenutdanning Grønland kontakt/Koordinator	100			MR-U
Nordisk Arktisk Forskningsprogram ⁶⁶	6.132	6.132	Thule Institute, Finland	MR-U
Nordplus Sprog	4.999	24.339 ⁶⁷	International Office, Iceland	MR-U
Nordplus Voksen	2.581	26.728 ⁶⁸	Cirius, Danmark	MR-U
Nordplus Nabo	NOK 750	NOK 1.690 ⁶⁹	Norges forskningsråd	MR-U

VEDLEGG 3, TABELL C NMR-bevilgninger med uspesifisert andel til arktisk prosjektvirksomhet (Totalt 303,8 millioner DKK)

Nordiske institusjoner	Arktiske prosjekt aktiviteter (1000 DKK)	Total finansiering (1000 DKK)	Ansvarlig forvaltnings organ (2003-05)	NCM fag-område
Miljøutviklingsfondet, Nordisk Miljøfinansierings-selskap (NEFCO)	Uspesifisert	36.395		MR-M
Nordisk vulkanologisk institutt	Uspesifisert	23.423		MR-U
Nordisk samisk institutt	Uspesifisert	19.278		MR-U
Norden institutt på Grønland	Uspesifisert	13.827		MR-K
Nordens Hus på Færøyene	Uspesifisert	31.039		MR-K
Nordens Hus på Island	225 ⁷⁰	20.612		MR-K
Nordiske samarbeidsområder				
Samisk samarbeid, herunder Sametinget	Uspesifisert	12.231		MR-K
Mobilitetsprogrammer med uspesifiserte arktiske tildelinger				
Nordplus (Høyere utdanning)	Uspesifisert	96.577	Senter for internasjonal mobilitet	MR-U
Nordplus Junior	Uspesifisert	50.440	Internasjonalt kontor, Sverige	MR-U

Vedlegg 4 : NMR-tildelinger til arktiske aktiviteter under tre Nordplus mobilitetsprogrammer, Nordisk Arktisk Forskningsprogram og Nordisk miljøutviklingsfond/NEFCO

NMRs arktiske tildelinger (gitt i 1000 DKK i parentes) under Nordplus Voksen:

- Klubburinn Geysir (30);
- Verkmenntaskolen Akureyri (51);
- Islands Ungdomsforeninger/Ungmennafélag Íslands - UMFÍ (147);
- Foreningen Norden i Island (331);
- Icelandic Fire Service Technical College (80);
- Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde - NSU (113);
- Islands Ungdomsforeninger/ Ungmennafélag Íslands - UMFÍ (3);
- Foreningen Norden i Island (147);
- Fræðslumidstöð Vestfjarða (18);
- Islands Ungdomsforeninger/Ungmennafélag Íslands - UMFÍ (284);
- Foreningen Norden i Island (477);
- Foreningen Norden i Island (173);
- Menntasvið Reykjavíkurborgar (6);
- Icelandic Fire Service Technical College (133);
- Ásgardur Handverkstæði (184);
- Øytun Folkehøgskole (27);
- Fylkesmannen i Finnmark (38);
- Sjøsamisk Studieforbund (178);
- OÞUS Hadsel, Melbu videregående skole (161).

NMRs arktiske tildelinger (gitt i 1000 DKK i parentes) under Nordplus Nabo:

- Writing and publication of book series on Problem Solving - Olympiad Mathematics (Talnakönnun) (100);

- Arctic network of family medicine (250);
- Boundary layer phenomena over partially ice-covered Arctic seas: Impact on weather, climate, ecology (200);
- Joint university Masters Programme in Climate Research (JUMPFR) (200).

**NMRs arktiske tildelinger (gitt i 1000 DKK i parentes)
under Nordplus Språk:**

- Nordterm: Styringsgruppens møter 2004 og 2005 (17);
- Nordterm: Styringsgruppens møter 2005 (20);
- Workshop on Small States (panel om sprog i et multikulturelt samfund (35);
- Den vestnordiske fortælling i skolen(78);
- Sprogkonsulenttjenesten i Island (643);
- Kurs i Isländiska för Nordkalottingar (13);
- Islandsk-dansk ordbog (100);
- Utvidningen av den finsk-skoltssamiska ordboken (75);
- Islandsk-skandinaviske ordbogsværk (300);
- Samisk og finsk terminologi: Ordbok for samfunn og helse (922);
- Islandsk-dansk ordbog (250);
- Finsk-islandsk ordbog (100);
- Utvikling av samiske korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling (700);
- Flerordsforbindelser på islandsk og dansk (217);
- Språk og kultur i Vest-Norden (7);
- Icelandic Online (87);
- Språk og kulturidentitet hos kvaenene (35);
- Nordterm 05: Ord vs. termer (80);
- Sommerkursus i Grønland - Nordboerne, inuit og det moderne Grønland (250);
- Skandinavisk språktrening for lederstapet i BSRB (80);
- 'Kan man lære dansk' (60);
- ISLEX - Islandsk-skandinavisk web-ordbog (400);
- Icelandic Online II: Et IT kursus i islandsk som andet sprog på mellomvineau (180);
- Sprogkonsulenttjenesten i Island (200);
- Finsk, meänkieli og kvensk som minoritetsspråk i Norge og Sverige - en del av vår felles kulturarv i Norden (100);

- Språkundervisning på arbeidsplassen: informationsportal på nettet (50).

Prosjekter med NMR bevilgninger under Nordisk Arktisk Forskningsprogram i 2003: totale NMR bevilgninger i denne periode ca. 6,2 millioner DKK:

- Pollution and rapid climatic changes in the Arctic as recorded by lake sedimentary archives (POLARCLIM);
- Regional Earth System Modelling Network for the Arctic (RESMONA);
- Long-term variations in atmospheric circulation and climate in the Arctic;
- Sensitive records of climate change at the Arctic fringe;
- Linking land and sea around Faroe Islands and Svalbard (NORDLINK);
- Investigating rapid climate change using Svalbard ice cores;
- Simulation of decadal-scale variability in the North Atlantic and Arctic oceans;
- Dispersal of radioactive ^{129}I to and within the Arctic: atmosphere-land-sea interactions on regional and global scales;
- Interannual-to-decadal climate changes in the Atlantic Arctic (ATLANTARC);
- Impact of snow and ice on rapid changes in the Arctic;
- Detecting rapid environmental changes through studies of annually laminated lake sediments in northern Scandinavia: linkages to the North Atlantic Ocean circulation;
- Sources of airborne aerosol particles over the remote Arctic Ocean and their climatic impact;
- Biological source identification of cloud condensation nuclei across the Arctic Ocean;
- Climatic change, carbon flux and living resources in the Nordic seas;
- Carbon stocks and turnover rates in the Nordic Arctic regions (C-Nordic);
- Animal biodiversity in the Arctic and sub-Arctic: conservation genetics of large carnivores;
- Bioproduction and energy transfer in the Nordic seas, the role of key zooplankters in a system with rapid climate change;

- Beneficial soil organisms in northern regions of the Nordic countries;
- Effects of climate change on soil animals in the Arctic: ecological, ecophysiological and ecotoxicological approaches;
- Cross-system analysis of variation in biological structure and dynamics of North Atlantic lakes related to variations and changes in climate and land use (NORLAKE);
- Reforestation of northern barren lands: combating stress impacts;
- Human impact and sustainable utilization of sub-Arctic birch forests in a changing environment;
- Abrupt climate change and impact on cod (ACCIC);
- Rapid transport of pollutants in drift ice to melt-down regions near Atlantic inflows;
- Global climate change effects on Arctic terrestrial vertebrates: a long-term, pan-Arctic shorebird monitoring programme;
- Capability of Arctic plant species to respond to rapid environmental changes;
- Ecophysiological responses to oceanic temperature changes in boreo-Arctic marine fishes;
- Macroparasites in semi-domesticated reindeer of Fennoscandia – parasite population dynamics, control options and environmental impact implications;
- Atmospheric transport pathways, vulnerability and possible accidental consequences from nuclear risk sites in the European Arctic;
- Work forum: Life Cycle Assessment (LCA);
- Network creation and workshop arrangement regarding the Malla research project;
- Network group for sustainable harvest of large ungulates in Greenland;
- Oppbygning av kunnskap om drivsnø i Norden;
- Network for crisis centres in the Barents Region – a case for researching women's transregional mobilization and agenda-setting;
- Telemedicine in Greenland – Analysis of the period of implementation and the first years of operation;
- Social exclusion among men and women born in northern Finland, and the Nordic dimension.

**Prosjekter som har mottatt NMR midler fra Miljø-
utviklingsfondet under Nordisk Miljøfinansierings-
selskap (NEFCO): totale bevilgninger i 2003-05
ca. 36 millioner DKK:**

- Apatity Hospital;
- Petrozavodsk, Energy monitoring;
- School no 3 Petrozavodsk;
- Pioneer Centre Arkhangelsk;
- School no 5 Kirovsk;
- Polyclinic no 1 Kirovsk;
- Novodovinsk Street illum.;
- Kirovsk Laundry;
- 10 constructions, Kirovsk;
- Novodovinsk Freq. Contr
- Apatity School 5;
- Kirovsk Energy monitoring;
- Kirovsk School no 7;
- Solnetschnij District, Kirovs;
- Polar Zori Kinderg. 7;
- Polar Zori Gymnasium 1;
- Derzhavin Lyceum, petroz.;
- e) Segezha Energy monitoring;
- Petrozavodsk School no 4;
- Novodovinsk School 4;
- Novodovinsk School 1;
- The vessel 'Lepse', Murmansk;
- Treatment of waste, Murmansk;
- Sr 90, Murmansk.

Vedlegg 5 : Fordeling av prosjektbevilgninger over hovedmål og satsningsområder

VEDLEGG 5, TABELL A Tallene i kolonnene under hver av de to hovedkategoriene (mål og satsningsområde) refererer til andelen av prosjektbevilgninger (gitt i kolonne 2) som er tildelt hver underkategori; for hver hovedkategori summerer andelen seg til 1.

AKRONYMER:

DKK = Danske kroner	BU = Barn og unge
UF = Urfolk	NL = Næringsliv
VF = Velferd	BR = Bærekraftig ressursbruk
BU = Bærekraftig utvikling	ME = Miljø og energi
VHL = Velferd, herunder helse og ligestilling	KFM = Kultur, forskning og mobilitet

Navn	Mål				Satsningsområde					
	DKK	UF	VF	BU	VHL	BU	NL	BR	ME	KFM
Arctic Human Development Report	1.190	0,33	0,33	0,33	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17
Comparative Arctic living conditions	1.040	1			1					
Women's participation in decision-making process in Arctic fisheries management	200			1	1					
Women and resource management in the rural north	270			1	1					
Developing Journal of Circumpolar Health	1.100		1		0,5					0,5
Capacity building of Russian indigenous people in building sustainable future	190		1		0,5	0,5				
Reindeer husbandry and wild reindeer	1.000	1					0,5	0,5		
The economy of the north	730	0,33	0,33	0,33			1			
Database on seabird colonies	200			1				1		
Protection criteria for geological formations and cultural heritage sites	560			1					0,5	0,5

VEDLEGG 5, TABELL A

Navn	DKK	Mål			Satsningsområde					
		UF	VF	BU	VHL	BU	NL	BR	ME	KFM
Representative selection of Arctic cultural environments	300	0,33	0,33	0,33				0,5	0,5	
Monitoring transport attrition of our natural and cultural heritage in the Arctic	166			1				1		
Integration of environmental concerns in research and education	600			1				1		
Nature guides in the Arctic	600			1			0,5	0,5		
The Pasvik programmes - Environmental monitoring in border area of Finland, Norway and the Russian Federation	396			1				1		
Oil Pollution in northern marine areas and organisms	930			1				1		
International Arctic oil and gas symposium 2005	200			1				1		
Strengthening the role of indigenous communities in environmental protection	400	1						0,5	0,5	
Relationship between pollution and health conditions for Arctic populations	400		1						1	
Lifestyle, local pollution, human health of Arctic Indigenous peoples	500		1						1	
Persistent Organic Pollutants in ringed seals in North-western Russia	300		1						1	
Ringed seals exposure to POPs	206			1					1	
Assessment of effects attributable to climate change and uv in northern areas	400	0,33	0,33	0,33					1	
ACIA International scientific symposium on climate change in the Arctic	200	0,33	0,33	0,33					1	
Effects of climate change on transport of contaminant to the Northern areas	450			1					1	
Circumpolar contaminants, communicating results	430	0,5		0,5					1	

VEDLEGG 5, TABELL A

Navn	Mål				Satsningsområde					
	DKK	UF	VF	BU	VHL	BU	NL	BR	ME	KFM
Renewable energy systems in the West Nordic Region	1.795			1					1	
Training indigenous peoples	150	1								1
Teach the teachers, Barents Virtual University	28									
Co-ordination of Observation and Monitoring of the Arctic for Assessment and Research (COMAAR)	240	0,17	0,17	0,67						1
Change and variability	293	0,17	0,17	0,67						1
Northern Research Forum - workshops	226	0,17	0,17	0,67						1
Nordic research co-operation, International Polar Year (IPY) 2007-08	442	0,17	0,17	0,67						1
Nordic Arctic Research Planning Workshop	300	0,17	0,17	0,67						1
Workshop on Arctic Council Information and Communication Technology Network	85	0,17	0,17	0,67						1
Second International Conference on Arctic Research Planning	85	0,17	0,17	0,67						1
Expert meeting regarding function/ structure of labour-market services in the North Atlantic	200		1		0,5		0,5			
Red House Greenland	250	1			1					
Skills in the workforce of West-Nordic Region - workforce supply and demand in Greenland	1.447		1		0,5		0,5			
Development of the Northern Network - Circumpolar Agricultural Association	50			1			1			
Effects of trawling and seafloor dredging	515			1				1		
Brochure on over-grazing and erosion	150			1				1		
Indirect interests in fishery management	125			1				1		
Nordic Arctic Working Group	500			1						1

VEDLEGG 5, TABELL A

Navn	DKK	Mål			Satsningsområde					
		UF	VF	BU	VHL	BU	NL	BR	ME	KFM
Local Agenda 21 idea workshops	400			1					1	
Idea booklet and Idea website for municipalities about Local Agenda 21	260			1					1	
Best Available Technologies in small-boat harbours (Clean boat life)	300			1					1	
Mini power plants in sparsely populated areas	380			1						
Travel scholarship to Siberia, 2005	30	0,33	0,33	0,33						1
Multi-cultural Nordic Festival, 2003	100	0,33	0,33	0,33						1
Crossroads, Nordic tour, 2004	220	0,33	0,33	0,33						1
University of the Arctic	200	0,33	0,33	0,33						1
Nordisk nettverk for voksenutdanning - Grønland kontakt/koordinator	100			1						1
Nordisk Arktisk Forskningsprogram	6.132	0,17	0,17	0,67						1
Nordplus Sprog	4.999	0,33	0,33	0,33						1
Nordplus Voksen	2.581	0,33	0,33	0,33						1
Nordplus Nabo	750	0,33	0,33	0,33						1

Noter

- 1** NMR utfyller Nordisk Råd, som ble grunnlagt i 1952 for å fremme tettere samarbeid mellom nordiske parlamentariere.
- 2** Inntil 2006 var det 18 ministerråd. Utenriksministre og forsvarsministre holder møter utenfor rammen av Nordisk Ministerråd.
- 3** Nordisk Samarbeidskomité består av embetsmenn fra de nordiske land og selvstyrte områder som arbeider med nordiske spørsmål.
- 4** ASK-medlemmene fra de nordiske landene er også 'Senior Arctic Officials' (SAOer) og deltar dermed i den gruppen av høytstående embetsmenn som koordinerer virksomheten under Arktisk Råd mellom minister-møtene, som avholdes hvert annet år.
- 5** Mandat for evaluering av Nordisk Ministerråds arktiske samarbeidsprogram, vedtatt 16. august 2006, pkt. 4; se vedlegg 1.
- 6** Om begrepet 'nordisk nytte', se avsnitt 2.
- 7** Mandatet (pkt. 4) sier at '[e]valueringen tager udgangspunkt i en sammensætning af de Arktiske aktiviteter som er gennemført af Nordisk Ministerråds Sekretariat'.
- 8** I følge mandatet (pkt. 7) 'vil... konsulenten være ansvarlig for å utvelge illustrative eksempler på prosjekter for å understøtte evalueringen'.
- 9** En liste over intervjuede personer finnes i vedlegg 2.
- 10** NMRS arktiske hjemmeside er (www.norden.org/arktis), den nordiske hovedhjemmeside (www.norden.org).
- 11** Samhörighet henviser til integrerende prosesser på de kulturelle, politiske og økonomiske områdene.
- 12** Se *Arctic Human Development Report* (AHDR 2004: 17–18), utgitt under Arktisk Råd og med finansiell støtte fra NMR; de nevnte fylkene er representert i Barentsrådet. Foruten Norden og Nordvest-Russland består Arktis av hele Alaska, Canada nord for 60° samt nordre Quebec og Labrador, og i Russland Yamal-Nenets, Taimyr og Chukotka selvstyrte områder, Krasnoyarsky Kray, og Sakha-republikken (AHDR 2004: 17–18).
- 13** NMRS arktiske plandokument fra 1996 fremhevet fire kategorier: forbedre livskvaliteten for befolkningen, med særlig vekt på urfolk; sikre bærekraftig ressursbruk og opprettholde den ville natur, naturlige kvaliteter og biologisk mangfold i Arktis; redusere og fjerne årsaker til forurensning; og utvikle effektive metoder og organer for samarbeid mellom arktiske land. (NCM 2003a: 7).
- 14** Den nordiske strategien 'Bærekraftig utvikling: ny kurs for Norden' ble igangsatt i 2001 og revidert i 2005.
- 15** Om dette programmet, se avsnitt 3.3 og 4.6.
- 16** Se vedlegg 3, tabell A og avsnitt 4 nedenfor. Det følgende er hentet fra Retningslinjer for prosjektsøknader som er tilgjengelige på www.norden.org.
- 17** Den følgende informasjon er hentet fra 'Retningslinjer for projektsøknader' som er tilgjengelige på www.norden.org
- 18** Nordens 'nærområder' omfatter Nordvest-Russland, Estland, Latvia og Litauen. Det oppmuntres til flere enn tre deltakere fra nordiske eller nærområde-land, men kravet om tre nordiske deltakere kan under spesielle omstendigheter fravikes.
- 19** NMRS formannskap roterer årlig mellom de nordiske land, årlige programmer finnes på www.norden.org/web/2-2-ord_p/sk/index.asp
- 20** De to mobilitetsprogrammene med uspesifiserte arktiske bevilgninger er også langt de største: Nordplus Junior og Nordplus Høyere Utdanning, se vedlegg 3.
- 21** Det er fire permanente arbeidsgrupper

i tillegg til sdwg (Sustainable Development Working Group) og AMAP: Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF), Emergency Prevention, Preparedness and Response (EPPR), Protection of the Marine Environment (PAME), og Arctic Contaminants Action Program (ACAP).

Sistnevnte, tidligere kjent som Action Plan to Eliminate Pollution of the Arctic, ble fremmet til en arbeidsgruppe i 2006 i ministerdeklarasjonen fra Salekhard

22 Slike sammenlikninger har likevel klare begrensninger: flere prosjektaktiviteter varer ut over 2003-05 perioden, mens andre er så tett forbundet at de kunne anses som en enhet.

23 NEFCOs prosjekter i Nordvest-Russland er spesifisert i vedlegg 4; det er fokus på aktiviteter som vil redusere eller fjerne utslipp av miljøgifter, herunder radioaktivt materiale.

24 Om prosjektmål, analytiske temaer, foreløpige resultater og publikasjonsaktiviteter, se www.arcticdivingconditions.org.

25 Alle artiklene fra og med det første nummeret i 2002 kan nå lastes ned gratis fra Internett. For eldre utgaver er kun innholdsfortegnelse tilgjengelige. *The International Journal of Circumpolar Health* er en fortsettelse av *Arctic Medical Research* (1984-96) og *Nordic Council for Arctic Medical Research Report* (1972-1983), innholdsfortegnelser for de tidligere publikasjoner er også tilgjengelige på <http://ijch.oulu.fi/>.

26 I tabell 4 er tildelinger til dette prosjekt fordelt mellom kategoriene næringsliv og bærekraftig ressursbruk, se vedlegg 3 og 5.

27 Se kommentarene nedenfor om AMAPs prosjekter om arktisk olje og gass og Arctic Climate Impact Assessment.

28 Vest-Norden omfatter Island, Færøyene og Grønland.

29 Handlingsplanen dreier seg om ett av de tematiske fokusområdene under NMRS Strategi for bærekraftig utvikling.

30 NMRS Arbeidsgruppe for Natur, Friluftsliv og Kulturmiljø og NMRS Arbeidsgruppe for Miljødata og Overvåking. Den Arktiske Styringsgruppen, nedlagt i desember 2005, hadde felles sekretariat

med den førstnevnte. Åtte prosjekter er enten avsluttet eller under avslutning, det niende, om integrasjon av miljøhensyn i arktisk turisme, har inntil videre ikke lyktes med å produsere en publisert rapport.

31 I 1999 var Norge det første europeiske land som fredet korallrev fra bunntråling og bunnskraping, inntil nå er 1900 kvadratkilometer utpekt som beskyttet område.

32 Tre andre prosjekter under handlingsplanen for naturbeskyttelse og kulturmiljø i Arktis ble finansiert før 2003: Integrasjon av turisme, lokal Agenda 21 i Arktis, og miljøutdanning i Arktis.

33 Teksten i det norske formannskapsprogrammet er tilgjengelig på www.arctic-council.org.

34 I 2006, dvs. etter programperioden som behandles her, har NMR også gitt støtte til den tekniske fremstillingen av olje- og gass-studien og til utarbeidelsen av oversiktsrapporten som er skrevet med profesjonell journalisthjelp. For detaljer se AMAP 2006b.

35 Blant de POPS som er i fokus, er persistente klorerte pesticider som brukes i jordbruk, industrielle kjemikalier som PCB, og forskjellige forbrenningsprodukter frembrakt regionalt eller lenger sør. Enkelte tungmetaller som kvikksølv er funnet i høye konsentrasjoner i Arktis men skyldes i hovedsak avfallsforbrenning og kullbaserte kraftverk og fjernliggende varmeanlegg så langt vekk som Asia (AMAP 2002).

36 Om dette og andre aktiviteter fra Arktisk Råd, se www.arctic-council.org/en/main/infopage/5#a4.

37 Lars-Otto Reiersen, personlig kommunikasjon.

38 Prosjektet var opprinnelig toårig, men fikk noe oppfølgende finansiering for 2006 for å avslutte tekniske og økonomiske analyser.

39 Arktiske prosjekter under Nordplus Språk er listet i vedlegg 4.

40 Se vedlegg 4.

41 Arktisk Universitet, som driver north2north, er et nettverk som inkluderer praktisk talt alle høyere utdanningsinstitusjoner i den arktiske regionen. Barentsplus

er den Barents-regionale motstykket til Nordplus Høyere Utdanning.

42 NMR fikk *ad hoc* observatørstatus i 1999 og permanent status 2000, se NMR (2003a: 8).

43 Se avsnitt 3 om Arktisk Råds arbeidsgrupper. Blant nyere program har Arctic Climate Impact Assessment (ACIA) særlig høy synlighet. NMR er også invitert til møter på arbeidsgruppenivå.

44 Om strukturen i den Euro-Arktiske Barentsregionen, med Barentsrådet på ministernivå, se www.beac.st.

45 Tildelinger høyere enn 0.5 millioner DKK besluttes formelt av det relevante ministerråd.

46 Gard Titlestad, personlig kommunikasjon.

47 Om den prioritering som er gitt til arktisk forskning i Arktisk Samarbeidsprogram 2003–05, se avsnitt 2. I det nyeste programmet (for 2006–08) er forbedring av vilkårene for nordisk forskning, spesielt når det gjelder det internasjonale polaråret, én av tre hovedsamarbeidsområder, og forskning er også framhevet under det prioriterte punktet om klimaforandringer (NMR 2006a).

48 Oversettelse, formatering, forkla- rende fotnoter og tilknytning til tematiske satsningsområder er gjort av forfatteren.

49 Den fulle bevilgning fra NMR til prosjektet er oppgitt her. Selv om prosjektet har mottatt midler etter 2005, er kun det beløpet som er brukt i perioden 2003–05 oppgitt.

50 Det fulle prosjektbudsjett for perioden 2003–05 er oppgitt her. Selv om prosjektet har mottatt midler etter 2005, er kun det beløpet som er brukt i perioden 2003–05 oppgitt.

51 Nordisk Samarbeidskomité.

52 Russian Association of Indigenous Peoples of the North, Siberia and Far East.

53 Fagministerrådet for fiskeri og akva- kultur, jordbruk, næringsmidler og skogs- drift.

54 NMRs Arbeidsgruppe for natur, friluftsliv og kulturmiljø.

55 NMRs arbeidsgruppe for miljødata og -overvåking.

56 Fagministerrådet for miljø.

57 NMRs arbeidsgruppe om miljø og fis- keri.

58 Ministerrådet for energispørsmål, fra 2006 er dette ministerrådet slått sammen med ministerrådene for regionalpolitikk og næring.

59 Fagministerrådet for arbeidsliv.

60 Fagministerrådet for sosial og helse.

61 Denne tverrsektorielle NMR-arbeids- gruppen ble etablert i 2005 for å utvikle en nordisk strategi for klimaforandringer og kontaminanter i Arktisk for 2006–08, strategien er beskrevet i NMR (2006b).

62 Fagministerrådet for utdanning og forskning.

63 Fagministerrådet for kultur.

64 Omkostninger ble delvis dekket for å sikre deltakelse av to kunstnere fra Alaska.

65 Omkostninger ble delvis dekket for å sikre deltakelse av tre kunstnere fra Alaska.

66 Bevilgninger er spesifisert i vedlegg 4.

67 Henviser til de totale NMR program- tildelinger (dvs. ikke-arktiske aktiviteter er inkludert), arktiske bevilgninger er spesifisert i vedlegg 4.

68 Henviser til de totale NMR program- tildelinger (dvs. ikke-arktiske aktiviteter er inkludert), arktiske bevilgninger er spesifisert i vedlegg 4.

69 Henviser til de totale NMR program- tildelinger (dvs. ikke-arktiske aktiviteter er inkludert), arktiske bevilgninger er spesifisert i vedlegg 4.

70 I motsetning til andre nordiske in- stitusjoner, har Nordens Hus på Island spesifisert sin arktiske prosjektvirksom- het; denne bevilgning kunne derfor vært plassert i tabell 1. At den er inkludert her har den fordel at alle de nordiske insti- tusjoner som ligger i Arktis eller arktiske spørsmål finnes i samme tabell. Følgende arktiske prosjektaktiviteter er utført av Nordens Hus på Island i perioden: Samisk Fokus, Vinterfestivalen, Gi Lyd!, Tasiilaq, Transform, Siberian Beauty, Skuolfi, Duo Artica, Kvinnen fra havet, Konsert Mari Boine, og 'Áillohas'.

